

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VÝSKYT A FORMA TZV. NOVINÁŘSKÉHO SUBJUNTIVU
(SUBJUNTIVO PERIODÍSTICO) V SOUČASNÝCH
ŠPANĚLSKÝCH ŽURNALISTICKÝCH TEXTECH

Vedoucí práce: Mgr. Miroslava Aurová, Ph.D.

Autor práce: Bc. Kristýna Doubková

Studijní obor: Španělský jazyk

Ročník: 2.

2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci na téma *Výskyt a forma tzv. novinářského subjuntivu (subjuntivo periodístico) v současných španělských žurnalistických textech* vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 29. července 2016

.....

Bc. Kristýna Doubková

Poděkování

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala vedoucí diplomové práce, Mgr. Miroslavě Aurové, Ph.D., za její skvělé vedení, odborné konzultace a cenné rady a nápady, které mi při psaní mé diplomové práce poskytla. Také bych chtěla poděkovat za podporu mé rodině, díky které jsem mohla vystudovat vysokou školu a tím dosáhnout vysokoškolského vzdělání.

Anotace

Cílem této diplomové práce je zmapovat preference v používání tzv. „novinářského subjuntivu“ v současných španělských žurnalistických textech.

V rámci teoretické části je na základě odborné literatury popsán španělský modální systém. Větší pozornost je pak věnována právě subjuntivu, jeho formě a použití jak v samostatných větách, tak ve vedlejších větách substantivních, adjektivních a adverbialních. Stěžejní kapitolou teoretické části je představení tzv. „novinářského subjuntivu“, tedy formy subjuntivu imperfekta (*Pretérito imperfecto de subjuntivo*), která je použita namísto indikativu předminulého nebo minulého času (*Pretérito pluscuamperfecto de indicativo* o *Pretérito indefinido*). Tato forma subjuntivu je typickým znakem publicistického stylu, proto je úplný závěr teoretické části věnován charakteristice španělských žurnalistických textů.

Obsahem výzkumné části je analýza výskytu a formy tzv. „novinářského subjuntivu“ na vybraném vzorku španělských žurnalistických textů se zaměřením na kontext výskytu tohoto jevu. Podkladem ke zpracování praktické části diplomové práce je korpus Španělské královské akademie *El Corpus del Español del Siglo XXI* (CORPES XXI), který zahrnuje texty vytvořené mezi lety 2001 až 2012.

Klíčová slova

Modální systém, tzv. novinářský subjuntiv, žurnalistický text, analýza, korpus

Abstract

The aim of this thesis is to examine the preference in the use of so-called “journalistic subjunctive” in contemporary Spanish journalistic texts.

The theoretical part based on specialist literature describes the Spanish modal system. Greater attention is being paid to the subjunctive, its form and use in individual sentences and in subordinate substantive, adjectival and adverbial clauses. The main part of the theoretical part is the introduction of so-called “journalistic subjunctive”, therefore imperfect subjunctive form (*Pretérito imperfecto de subjuntivo*), which is used instead of the indicative past perfect or past tense (*Pretérito pluscuamperfecto de indicativo o Pretérito indefinido*). This form of subjunctive is a typical feature of journalistic style, so the very end of the theoretical part is dedicated to the characteristics of the Spanish journalistic texts.

The research part is an analysis of the occurrence and form of so-called “journalistic subjunctive” on a selected sample of Spanish journalistic texts, focusing on the context of this phenomenon. The basis for the practical part of the thesis is a corpus of Spanish Royal Academy *El Corpus del Español del Siglo XXI* (CORPES XXI), which includes texts created from 2001 to 2012.

Key words

Modal system, so-called journalistic subjunctive, journalistic texts, analysis, corpus

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. Teoretická část.....	11
1.1 Španělský modální systém.....	11
1.1.1 Různá pojetí modalit.....	11
1.1.2 Pojetí modalit ve španělských mluvnicih.....	12
1.1.3 Výrazové prostředky kategorie modalit ve španělštině.....	14
1.1.4 Univerzální koncepce modalit.....	15
1.1.5 Koncepce modalit B. Zavadila a P. Čermáka.....	16
1.1.5.1 Modální význam (<i>el significado modal</i>).....	16
1.1.5.2 Slovesný způsob (<i>el modo verbal</i>).....	17
1.2 Subjuntiv.....	18
1.2.1 Užití subjuntivu v samostatných větách.....	19
1.2.1.1 Vyjádření rozkazu.....	19
1.2.1.2 Vyjádření pochybnosti, pravděpodobnosti a možnosti.....	20
1.2.1.3 Vyjádření přání.....	20
1.2.2 Užití subjuntivu ve vedlejších větách.....	21
1.2.2.1 Věty substantivní (<i>Oraciones sustantivas</i>).....	21
1.2.2.2 Věty adjektivní (<i>Oraciones adjetivas</i>).....	26
1.2.2.2.1 Věty adjektivní s antecedentem- specifikující.....	27
1.2.2.2.2 Věty adjektivní s antecedentem- explikativní.....	28
1.2.2.2.3 Věty adjektivní bez antecedentu.....	28
1.2.2.2.4 Věty vztažné, které nejsou větami adjektivními.....	29
1.2.2.2.5 Adjektivní věty, které nejsou větami vztažnými.....	29
1.2.2.2.6 Reduplikační fráze.....	30
1.2.2.3 Věty adverbialní (<i>Oraciones adverbiales</i>).....	30
1.2.2.3.1 Věty adverbialní s indikativem.....	31
1.2.2.3.2 Věty adverbialní se subjuntivem.....	31
1.2.2.3.3 Věty adverbialní s indikativem i subjuntivem.....	33
1.2.3 Tzv. „novinářský subjuntiv“.....	35
1.3 Charakteristika španělských žurnalistických textů.....	38
2. Výzkumná část.....	40
2.1 Analýza vzorku textů.....	40

2.1.1	Vyhledávání formy <i>*ara*</i>	40
2.1.2	Vyhledávání formy <i>*era*</i>	43
2.2	Spojovací výraz <i>después de que</i>	46
2.3	Spojovací výraz <i>desde que</i>	48
2.4	Spojovací výraz <i>como/como ya</i>	50
2.5	Spojovací výraz <i>a raíz de que</i>	52
2.6	Použití subjuntivu imperfekta ve formě <i>–se</i>	56
	ZÁVĚR.....	58
	RESUMEN.....	61
	ZDROJE.....	65
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	67

ÚVOD

Pro vypracování mé diplomové práce jsem si vybrala téma z oblasti španělské lingvistiky s názvem *Výskyt a forma tzv. novinářského subjuntivu (subjuntivo periodístico) v současných španělských žurnalistických textech*. Hlavním důvodem výběru je můj zájem o španělskou lingvistiku, které se věnuji po celou dobu mého vysokoškolského studia. Dalším důvodem pro volbu tohoto tématu je volná návaznost na mou bakalářskou práci s názvem *Alterace indikativu/subjuntivu po výrazu después de que*. Jak totiž uvidíme v průběhu této diplomové práce, vedlejší věty adverbiální časové se spojovacím výrazem *después de que* jsou nejčastějším příkladem tzv. „novinářského subjuntivu“.

O tzv. „novinářském subjuntivu“, tedy o formě subjuntivu imperfekta (*Pretérito imperfecto de subjuntivo*), která je použita namísto indikativu předminulého nebo minulého času (*Pretérito pluscuamperfecto de indicativo* o *Pretérito indefinido*), se španělské gramatiky sice zmiňují, avšak jen velmi stručně. Autoři se velmi často citují navzájem, a proto podávají o tomto jevu stále stejné informace. Tento fenomén nejčastěji nazývají *imperfecto de subjuntivo con valor de pretérito pluscuamperfecto o pretérito indefinido*. Španělští autoři často shodně zmiňují, že forma *hablara* pochází z latinského indikativu předminulého času (*Pretérito pluscuamperfecto de indicativo: amaveram → había amado*) a že použití formy *hablara* namísto *había hablado/hablé* je tedy etymologické. Ve většině gramatik se dozvíme, že tato forma subjuntivu imperfekta převažuje ve středověkých textech a že v současnosti se její využití vztahuje na literární jazyk, a to zejména na novinářský a esejistický styl. E. Alarcos Llorach (2000, s. 159) dále dodává, že použití subjuntivu imperfekta namísto indikativu předminulého času může být známkou dialektu, zejména oblasti Galicie a Castilla y León, a že v těchto kontextech není možné zaměňovat formu *hablara* za formu *hablase*, které jsou v jiných případech synonymní. Podrobněji se tomuto jevu žádný z autorů španělských gramatik nevěnuje.

Na internetových stránkách se s touto problematikou můžeme setkat například na webovém portále Hispanoteca.eu, kde autor J. F. López nazývá použití formy subjuntivu imperfekta namísto indikativu předminulého nebo minulého času „literárním subjuntivem“ (*imperfecto de subjuntivo literario*). Také dodává, že používání formy *hablara* jako ekvivalentu formy *había hablado* obnovili autoři na konci 18. a na začátku 19. století, tedy v období romantismu, za účelem imitace středověké poezie.

Diskuze na téma tzv. „novinářského subjuntivu“ můžeme najít také na webovém portále WordReference.com, na kterém se často hovoří o gramatických jevech, které vyvolávají v nerodilých mluvčích cizího jazyka jisté pochybnosti.¹

Cílem této diplomové práce je tedy zmapovat preference v používání tzv. „novinářského subjuntivu“ v současných španělských žurnalistických textech. Práce je strukturována do pěti základních kapitol: úvod, teoretická část, výzkumná část, závěr a resumé ve španělském jazyce.

V úvodu je představeno téma diplomové práce, důvod a inspirace pro výběr tohoto tématu, cíl práce a postup při vypracování teoretické a výzkumné části.

V rámci teoretické části je popsán španělský modální systém. Větší pozornost je pak věnována právě subjuntivu, jeho formě a použití jak v samostatných větách, tak ve vedlejších větách substantivních, adjektivních a adverbálních. Stěžejní kapitolou teoretické části je představení tzv. „novinářského subjuntivu“, tedy použití formy subjuntivu imperfekta namísto indikativu předminulého nebo minulého času. Tato forma subjuntivu je typickým znakem publicistického stylu, proto je závěr teoretické části věnován charakteristice španělských žurnalistických textů. Teoretická část je zpracována zejména na základě odborné literatury. Informace jsou čerpány například z publikací B. Zavadila (1980), J. Borrega (1986), L. G. Torrega (1998), J. F. Álvareze (1987), E. A. Lloracha (2000) a mnoha dalších.

Obsahem výzkumné části je analýza výskytu a formy tzv. „novinářského subjuntivu“ na vybraném vzorku španělských žurnalistických textů. Podkladem ke zpracování praktické části diplomové práce je korpus Španělské královské akademie *El Corpus del Español del Siglo XXI* (CORPES XXI), který zahrnuje texty vytvořené mezi lety 2001 až 2012. Základním cílem výzkumné části je vyhledat typické příklady tzv. „novinářského subjuntivu“ a zmapovat kontext jejich výskytu. Dalším úkolem této analýzy bude ověření hypotézy, že v případě tzv. „novinářského subjuntivu“ se jedná pouze o subjuntiv imperfekta ve formě *hablara*, nikoli ve formě *hablase*.

¹ Přikládám odkazy na diskuzi:

WORDREFERENCE.COM: Language Forums [on line]. *Imperfecto de subjuntivo con valor de pluscuamperfecto de indicativo*, [cit. 2016-07-14]. <http://forum.wordreference.com/threads/imperfecto-de-subjuntivo-con-valor-de-pluscuamperfecto-de-indicativo.2006813/>

WORDREFERENCE.COM: Language Forums [on line]. *Subjuntivo imperfecto periodístico (cláusulas adverbiales)*, [cit. 2016-07-14]. <http://forum.wordreference.com/threads/subjuntivo-imperfecto-period%C3%ADstico-cl%C3%A1usulas-adverbiales.2653366/>

V závěru diplomové práce jsou shrnuty výsledky dosažené v rámci výzkumné části, tedy typické příklady tzv. „novinářského subjuntivu“ a potvrzení či vyvrácení hypotézy o tzv. „novinářském subjuntivu“ také ve formě *hablase*. Úplným závěrem je shrnutí diplomové práce ve španělském jazyce.

1. Teoretická část

1.1 Španělský modální systém

1.1.1 Různá pojetí modalit²

Kategorie modalit je v lingvistické literatuře chápána různými způsoby. Důvodem je problematika jejího sémantického vymezení a rozmanitost jejich výrazových prostředků. Všechna pojetí se však víceméně shodují v tom, že modalita, stejně jako každá gramatická kategorie, obsahuje stránku významovou a stránku výrazovou. Sémanticky do sféry modalit patří významy postihující různé subjektivní postoje mluvčího k obsahu sdělení. Po formální stránce jsou tyto postoje vyjadřovány zejména lexikálně-gramatickými prostředky.

Podle B. Zavadila (1980) lze v dosavadních pracích vymežit tři různá pojetí obsahové stránky kategorie modalit: psychologické, logické a gramatické:

Psychologické pojetí vychází z předpokladu, že se ve výpovědi odrážejí různé psychické postoje, které mluvčí zaujímá při verbální reakci na okolní svět. Za zdroje těchto psychických postojů se považují tři základní složky psychiky, a to rozum, vůle a cit. Hlavními představiteli této koncepce jsou především francouzsky mluvící autoři F. Brunot, Ch. Bally a G. Galichet.

Logické pojetí jazykové modalit vychází z logické klasifikace soudů, jak ji předložil I. Kant ve své *Kritice čistého rozumu*. Soudy jsou klasifikovány na základě kvantity, kvality, relace a „modalit“, podle níž se soudy dělí na problematické (možnost, nemožnost), asertorické (existence, neexistence) a apodiktické (nutnost, příčinnost). S čistě logickou interpretací kategorie modalit se dle B. Zavadila (1980) u lingvistů neseťkáváme. Pokud se vyskytne snaha a logický výklad modalit, bývá hybridní, logicko-psychologický, jehož představitelem je například R. Lenz.

Gramatické pojetí modalit nacházíme zejména u severských romanistů, kteří jsou ovlivněni kodaňskou školou. Tito autoři interpretují kategorii modalit z čistě formálního hlediska, tedy jako otázku modů a jejich použití. Autoři tohoto pojetí se snaží objevit stálý kontext podmiňující výskyt jednotlivých modů, či nalézt vztahy mezi

² Podkladem k této kapitole je publikace B. Zavadila (1980)

modem a dalšími formálními prvky systému a odhalit jejich hierarchii. Významnými představiteli této linie jsou G. Boysen, W. Rothe a další.

1.1.2 Pojetí modalit ve španělských mluvnicích

Jak uvádí B. Zavadil (1980), autoři španělských mluvnic vycházejí ve většině případů z psychologického pojetí kategorie modalit. Podobně jako autoři francouzských gramatik zpravidla nepoužívají termínu modalita a své výklady omezují na významovou nebo funkční interpretaci slovesných způsobů, ve kterých vidí zejména gramatické vyjádření psychických postojů mluvčího.

M. G. Calvo (1995) shrnul pojetí modalit od samotného počátku. Dle tohoto autora všichni starověcí a středověcí gramatikové pracují s pěti slovesnými způsoby: s indikativem, imperativem, optativem, subjuntivem a infinitivem, které označil již ve starověkém Řecku Dionýsos Thrácký. V období romantismu přichází F. Sánchez de las Brozas, známý pod jménem el Brocense, s odvážným názorem, že způsob není slovesnou kategorií. Také G. Correas přichází s převratnou myšlenkou, že existují pouze dva slovesné způsoby, a to indikativ a subjuntiv; imperativ a infinitiv jsou podle jeho názoru časy, ne slovesné způsoby. V 18. století se však první gramatika Španělské královské akademie opět vrací k předchozímu pojetí, zmizel pouze optativ, který je zařazen k subjuntivu.

V 19. století přichází V. Salvá se syntaktickým pojetím indikativu a subjuntivu. Indikativ v jeho pojetí vyjadřuje myšlenku sloves bez závislosti na dalším slovese, vyskytuje se tedy v samostatných větách. Naopak subjuntiv vyjadřuje myšlenku slovesa závislého na dalším slovese, slouží tedy k subordinaci. Dnes však víme, že subjuntiv se vyskytuje i v samostatných větách a indikativ také ve větách závislých. Významnou osobností 19. století byl venezuelský autor A. Bello, který se snažil o překonání psychologického pojetí modalit a pokusil se vymezit tuto kategorii čistě lingvisticky. V 5. vydání jeho gramatiky se objevuje pravidlo, že indikativ následuje po slovesech „*saber*“ a „*firmar*“, pokud nejsou v záporu; a subjuntiv následuje po slovesech „*dudar*“, „*desear*“ a po výrazech vyjadřujících pochybnost či emoci, například „*ojalá*“, „*tal vez*“.

Ve 20. století Španělská královská akademie rozlišuje 5 slovesných způsobů, poprvé přidává slovesný způsob potenciál pro tzv. „*hechos posibles*“. Stále však nevysvětluje užití subjuntivu pro vyjádření „*hechos reales*“, například:

(1) „*Lamento que tu madre **está** enferma.*“

(2) „*Nadie me quiere, pero el hecho de que nadie me **quiera** me importa un comino.*”

Až v roce 1973 *Esbozo de una Nueva Gramática de la Lengua Española* poprvé připouští, že je vymezení indikativu jako jediného způsobu pro vyjádření objektivní reality nedostačující, proto do vyjádření objektivní reality proniká také subjuntiv, například:

(3) „*Me duele que **sea** tan malo.*“

(4) „*Nos agradó que se **confirmase** tan buena noticia.*“³

Dle B. Zavadila (1980) se ve španělské jazykovědné tradici v pojetí slovesných způsobů zcela vymyká S. Mariner Bigorra, který vidí slovesný způsob jako gramatickou realizaci tří naprosto odlišných skupin významů. Tyto skupiny je potřeba navzájem odlišovat, neboť jsou zcela rozdílně motivovány. Jedná se o:

1) **modalitu věty** (*la modalidad de la frase*), vycházející ze tří základních jazykových funkcí, jak je vymezil K. Bühler:

a) oznamovací (*declarativa*)

b) žádací (*impresiva*)

c) zvolací (*expresiva*)

2) **modalitu mluvčího** (*la actitud mental*), danou postojem mluvčího ke sdělované skutečnosti:

a) reálnou (*realidad*)

b) potencionálně-eventuální (*potencialidad-eventualidad*)

c) ireálnou (*irrealidad*)

3) **modalitu formálně subordinační** (*la inflexión*), spočívající ve vyjádření vztahu syntaktické závislosti.⁴

Jak uvádí M. G. Calvo (1995), 20. století se neobešlo také bez teorií, které slovesné způsoby odmítají. O existenci slovesných způsobů pochybují například Ch. Bally nebo J. Lyons, který uvádí příklad na větách „*Creo que viene*“ x „*No creo que **venga***“. Mluvčí nemá v použití slovesných způsobů na vybranou, proto je podle Lyonse adekvátnější označit sloveso „*venga*“ za „formu“ subjuntivu, tedy výraz mnohem neutrálnější než

³ Příklady (1) až (4) převzaté z: DIALNET: MANUEL GONZÁLEZ CALVO, J. (1995, s. 181-183)

⁴ Klasifikace převzata z: ZAVADIL, B. (1980, s. 16-17)

výraz „slovesný způsob“. Německý lingvista H. Weinrich je ve svém názoru více kategorický a existenci slovesných způsobů zcela odmítá.

1.1.3 Výrazové prostředky kategorie modality ve španělštině⁵

Dle B. Zavadila (1980) má španělština k vyjádření modálních významů k dispozici dvě skupiny formálních prostředků, které se uplatňují v různých rovinách organizační výstavby výpovědi. Jedná se o prostředky negramatické a o prostředky gramatické. Mezi negramatické prostředky patří prostředky suprasegmentální, neboli prozodické, které se uplatňují v rovině výpovědi (5); a prostředky lexikální, které se uplatňují ve všech rovinách organizační výstavby výpovědi (6).

(5) „*Mañana.*“ „*¿Mañana?*“ „*¡Mañana!*“

(6) „*Quizá mañana.*“ „*Seguramente mañana.*“ „*Sé que, desgraciadamente, no vino.*“

Základ gramatických prostředků tvoří morfologická kategorie slovesného způsobu. Španělské slovesné způsoby vytvářejí samostatně nebo častěji ve spojení s jinými prostředky čtyři typy modálních syntaktických konstrukcí. Lze je rozdělit do dvou skupin: **modální konstrukce větné**, které se uplatňují v rovině nezávislé věty; a **modální konstrukce souvětňé**, které se uplatňují v rovině hypotaktického souvětí. Modální konstrukce větné dále dělíme na konstrukce **morfologicko-větné**, ve kterých jsou slovesné způsoby modálně i syntakticky nezávislé (7); a konstrukce **lexikálně-větné**, ve kterých jsou slovesné způsoby syntakticky nezávislé, avšak modálně závislé (8).

(7) „*Juan viene.*“ „*Juan, ven.*“ „*Juan vendría.*“

(8) „*Tal vez lleguen mañana.*“ „*¡Ojalá no me vea!*“

Modální konstrukce souvětňé dále dělíme na **konstrukce morfologicko-souvětné**, ve kterých jsou slovesné způsoby syntakticky závislé, modálně nezávislé (9); a **konstrukce lexikálně-souvětné**, ve kterých jsou slovesné způsoby syntakticky i modálně závislé (10).

(9) „*Empezaremos cuando venga la mecanógrafa.*“ „*Si Juan no viniera, iríamos solos.*“

⁵ Za účelem zpracování tohoto tématu jsem opět čerpala z publikace B. Zavadila (1980)

(10) „*Espero que me **contesten**.*“ „*Pedro quiere que se lo **traigas**.*“⁶

1.1.4 Univerzální koncepce modality

Jak uvádí D. Kratochvílová (2014), mnoho současných lingvistů, kteří se věnují otázkám modality, ať už ve španělštině nebo v jiném románském jazyce, pracují s univerzálním pojetím modality. K rozšíření této koncepce výrazně přispělo dílo britského autora F. R. Palmera *Mood and Modality* (Palmer, 1986). Palmerova koncepce modality spočívá ve dvou základních okruzích, modalitě epistémické a modalitě deontické.

Epistémická modalita vyjadřuje, do jaké míry si je mluvčí jistý svou výpovědí. Deontická modalita vyjadřuje různé stupně vůle mluvčího a osobní hodnocení mluvčího. V předchozí kapitole jsme si uvedli výrazové prostředky kategorie modality ve španělštině. Vzhledem k jejich rozmanitosti existují pochybnosti, zda je vhodné aplikovat Palmerovo univerzální pojetí na španělský modální systém. D. Kratochvílová ve svém článku *Univerzální koncepce modality a její aplikace na španělský modální systém* uvádí tyto příklady:

1) Epistémická modalita

- a) Deklarativ: „*Trabaja.*“
- b) Úsudek: „*Tal vez **trabaje**.*“ „*Trabajará.*“ „*Puede estar **trabajando**.*“ „*Creo que **trabaja**.*“ „*No creo que **trabaje**.*“
- c) Interrogativ: „*¿Trabaja?*“

2) Deontická modalita

- a) Direktiv: „*Tienes que **trabajar**.*“ „*Debes **trabajar**.*“
- b) Imperativ: „*¡Trabaja!*“
- c) Komisiv: „*Te prometo que **mañana trabajarás**.*“
- d) Volitiv: „*Quiero que **trabajes**.*“
- e) Evaluativ: „*Me alegro de que **trabajes**.*“⁷

Z těchto příkladů je zřejmé, že španělská realizace Palmerova pojetí modality je velmi nekoherentní. Výrazové prostředky použité u jednotlivých typů modality se pohybují od suprasegmentálních, přes lexikální až po morfologické. Podle výše zmíněné autorky

⁶ Příklady (5) až (10) převzaty z: ZAVADIL, B. (1980, s. 39)

⁷ Klasifikace s příklady převzata z: KRATOCHVÍLOVÁ, D. (2014, s. 60)

tedy není jednotná koncepce modalit vhodná pro vyčerpávající popis modálního systému, jelikož univerzální terminologie problematiku zjednodušuje a není schopna brát v úvahu veškerá specifika konkrétního jazyka. Proto D. Kratochvílová upřednostňuje koncepci B. Zavadila a P. Čermáka, která se zaměřuje pouze na španělštinu a je proto schopna brát v potaz i velmi specifické rysy tohoto jazyka.

1.1.5 Koncepce modalit B. Zavadila a P. Čermáka

1.1.5.1 Modální význam (*el significado modal*)

Koncepce modalit se dle B. Zavadila a P. Čermáka zakládá na myšlence, že obsahovým aspektem tematické kategorie modalit je postoj mluvčího k obsahu výpovědi, který vychází ze tří složek psychiky: rozumu, vůle a citu. Tyto složky motivují několik základních typů modálních významů:

Obsahový aspekt:	→	Modální význam (<i>El significado modal</i>):
• rozum (<i>el intelecto</i>)	→	oznamovací (<i>aseverativo, real, potencial</i>)
	→	tázací (<i>interrogativo</i>)
• vůle (<i>la voluntad</i>)	→	volní (<i>volitivo</i>)
• cit (<i>el sentimiento</i>)	→	hodnotící (<i>valorativo</i>) ⁸

Na tyto čtyři základní modální významy navazují další dva základní modální významy, obsahově založené na rozumové složce myšlení. Tyto dva významy charakterizují obsah výpovědi z pohledu jejího vztahu ke skutečnosti. Jedná se o modální význam reálný (*significado modal real*) a modální význam nereálný (*significado modal no-real*).

Modální význam reálný, nazývaný též modální význam oznamovací (*aseverativo*), charakterizuje obsah výpovědi jako odpovídající skutečnosti, například:

(11) „*Juan lo sabe.*“

Modální význam nereálný zahrnuje všechny ostatní modální významy, které nejsou reálné, tedy významy potencionální, volní a hodnotící.

Potencionální modální význam (*significado modal potencial*) charakterizuje obsah výpovědi jako imaginární, tedy jako pouhou představu. Potencionální modální

⁸ Klasifikace převzata z: ZAVADIL, B., ČERMÁK, P. (2010, s. 283)

význam dále dělíme na: *factible* (12), *eventual* (13), *irreal* (14), *condicional eventual* (15), *condicional irreal* (16), *probabilitativo* (17).

(12) „*Tal vez lo **sepa** Juan.*“

(13) „*Tal vez lo **supiera** Juan.*“

(14) „*Tal vez lo **hubiera sabido** Juan.*“

(15) „*Juan lo **sabría.***“

(16) „*Juan lo **habría sabido.***“

(17) „*En este momento Juan ya estará en casa.*“ „*En aquel momento Juan ya estaría en casa.*“

Volní modální význam (*significado modal volitivo*) charakterizuje obsah výpovědi jako projev vůle. Volní modální význam se dále dělí na: *imperativo* (18) a *desiderativo* (19).

(18) „*Juan, **quédate** en casa.*“

(19) „*Que se **quede** en casa.*“

Hodnotící modální význam (*significado modal valorativo*) charakterizuje obsah výpovědi jako předmět citového hodnocení (20).

(20) „*Me **alegro** de que **hayas venido.***“

Tyto modální významy jsou realizovány specifickým způsobem a prostřednictvím specifických formálních prostředků podle úrovně organizační výstavby výpovědi, která má tři roviny: **rovinu výpovědní** (*modalidad enunciativa*), která zahrnuje nevětné výpovědi; **rovinu větnou** (*modalidad oracional*), která zahrnuje nezávislé věty; a **rovinu souvětnou** (*modalidad del período*), která zahrnuje podřadné souvětí.

1.1.5.2 Slovesný způsob (*el modo verbal*)

B. Zavadil a P. Čermák definují slovesný způsob jako kategorii verba finita, která spočívá v morfologické realizaci určitého modálního významu. Autoři pracují se šesti slovesnými způsoby: *indicativo* (21), *probabilitativo* (22), *condicional* (23), *imperativo* (24), *desiderativo* (25) a *subjuntivo* (26).

(21) „*Juan **traduce** un libro.*“ „*Juan **tradujo** un libro.*“ „*Juan **traducirá** un libro.*“

(22) „*En este momento Juan ya estará en casa.*“ „*Este libro lo **habrá traducido** Juan.*“

- (23) „*Juan traduciría el libro (si tuviera tiempo).*“ „*Juan habría traducido el libro (si hubiera tenido tiempo).*“
- (24) „*Juan, traduce el libro, por favor.*“ „*Juan, no traduzcas el libro.*“
- (25) „*Que lo traduzca Juan.*“ „*Juan, que te vaya bien.*“ „*Que lo pases bien.*“
- (26) „*Tal vez Juan traduzca el libro.*“ „*Es posible que lo traduzca Juan.*“ „*Quiero que lo traduzca Juan.*“ „*Me alegro de que lo haya traducido Juan.*“ „*¡Ojalá tenga tiempo para eso!*”⁹

S ohledem na cíl mé diplomové práce se v dalším textu zaměřím pouze na subjuntiv, ostatní slovesné způsoby si dovolím vzhledem k omezenému rozsahu této práce ponechat stranou.

1.2 Subjuntiv

V českém jazyce neexistují žádné gramatické tvary, které by odpovídaly slovesným časům subjuntivu. Ačkoli se často hovoří o subjuntivu jako o spojovacím způsobu, vyskytuje se jak v souvětích, tak v samostatných větách. Ve španělštině se běžně užívají čtyři časy subjuntivu, dva jednoduché a dva složené:

- Subjuntiv přítomný (Presente de subjuntivo): **hable**
- Subjuntiv perfekta (Pretérito perfecto de subjuntivo): **haya hablado**
- Subjuntiv imperfekta (Pretérito imperfecto de subjuntivo): **hablara/ hablase**
- Subjuntiv předminulého času (Pretérito pluscuamperfecto de subjuntivo): **hubiera/ hubiese hablado**

Dále španělština disponuje dvěma budoucími časy subjuntivu, které se však v běžném jazyce nepoužívají, jejich výskyt se zužuje pouze na ustálená spojení a na administrativní a právní texty:

- Jednoduchý subjuntiv budoucího času (Futuro imperfecto/ Futuro simple de subjuntivo): **hablare**
- Složený subjuntiv budoucího času (Futuro perfecto/ Futuro compuesto de subjuntivo): **hubiere hablado**¹⁰

⁹ Příklady (11) až (26) převzaty z: ZAVADIL, B., ČERMÁK, P. (2010, s. 284-285)

¹⁰ Česká terminologie převzata z: BÁEZ SAN JOSÉ, V.; DUBSKÝ, J.; KRÁLOVÁ, J. (1999, s. 108-119),

Jak uvádějí V. Báez San José, J. Dubský a J. Králová (1999), tradičně se hovoří o časech subjuntivu, nicméně časový význam těchto tvarů často ustupuje do pozadí. Pojem přítomnosti, minulosti či budoucnosti totiž nezávisí na slovesné formě, ale na kontextu nebo na situaci, ve které se mluvčí nachází. Například přítomný subjuntiv může označovat nejen čas přítomný (27), ale i budoucí (28); subjuntiv imperfekta může označovat jak časy minulé (29), tak přítomné (30), ale i budoucí (31), jak můžeme vidět na následujících příkladech:

(27) „*Tal vez **esté** mi padre en casa.*“

(28) „*Tal vez **venga** mi padre.*“

(29) „*Tal vez **estuvieras** ayer en casa a estas horas.*“

(30) „*¡Ojalá **estuvieran** ahora mis amigos en el bar!*“

(31) „*¡Ojalá **nevara** mañana!*”¹¹

1.2.1 Užití subjuntivu v samostatných větách

Ačkoli se o subjuntivu často hovoří jako o slovesném způsobu subordinace, nesmíme zapomínat na užití tohoto slovesného způsobu také v samostatných větách, ve kterých subjuntiv vyjadřuje rozkazy, pochybnosti, pravděpodobnosti, možnosti a přání.

1.2.1.1 Vyjádření rozkazu

Přítomný subjuntiv se v samostatných větách používá pro vyjádření záporného rozkazu, tedy zákazu (32), a také pro vyjádření kladného rozkazu v případě vykání (*usted, ustedes*), (33) a v případě první osoby množného čísla (*nosotros*), (34). Z pohledu univerzální koncepce modality se jedná o modalitu deontickou. Z pohledu koncepce modality B. Zavadila a P. Čermáka se jedná o volní modální význam. Totéž bude platit také pro vyjádření přání (viz. kapitola 1.2.1.3).

(32) „*¡No **vengas** mañana!*” „*¡No **corra** usted!*” „*¡No **vayas** hasta que te avise!*”

(33) „*¡**Hagan** ustedes lo que se les antoje!*”

(34) „*¡**Veamos** lo que pasa!*”

Španělská terminologie převzata z: BORREGO, J. y otros. (1986, s. 13)

¹¹ Příklady (27) až (31) převzaty z: GÓMEZ TORREGO, L. (1998, s. 154)

1.2.1.2 Vyjádření pochybnosti, pravděpodobnosti a možnosti

Subjuntiv se v samostatných větách vyskytuje po výrazech vyjadřujících pochybnost, pravděpodobnost či možnost. Jedná se zejména o výrazy *tal vez*, *quizá (s)*, *acaso*, *posiblemente*, *probablemente* apod. Užití subjuntivu v těchto případech není povinné, stejně tak se po těchto výrazech může objevit indikativ. Pokud mluvčí použije indikativ, snižuje tak míru nejistoty a zvyšuje míru pravděpodobnosti sdělení. Z pohledu Palmerovy koncepce modality tak vyjádření pochybnosti, pravděpodobnosti a možnosti odpovídá epistémické modalitě, z pohledu B. Zavadila a P. Čermáka odpovídá potencionálnímu modálnímu systému.

(35) „*Tal vez ya **sepas/sabes** que llegan mañana.*” „*Quizá le **haya/ha** contado lo que ocurrió.*” „*Quizás los **reconocieran/reconocieron.***” „*Tal vez **estuvieran/estaban** en casa.*” „*Posiblemente se **haya/ha** ido a pasar unos días al campo.*”

Je důležité zmínit, že pokud tyto výrazy pochybnosti, pravděpodobnosti a možnosti následují až po slovese, používá se téměř vždy indikativ.¹²

(36) „*Lloverá, tal vez, la semana que viene.*” „*Habrán comido demasiado quizá.*” „*Tendrá acaso treinta años.*”

Výjimku v používání slovesných způsobů představují výrazy *a lo mejor* a *puede que*. Zatímco po výrazu *a lo mejor* následuje vždy indikativ, po neosobní frázi *puede que* následuje vždy subjuntiv. Takovéto prosazení určité výjimky navzdory obecně platným pravidlům nazýváme gramatikalizací.

(37) „*Si los presentamos, a lo mejor se enamoran.*” „*Si los presentamos puede que se enamoren.*” „*A lo mejor se conocieron en Roma.*” „*Puede que se **conocieran** en Roma.*”

1.2.1.3 Vyjádření přání

V práci větách používáme vždy subjuntiv. Tyto věty bývají uvozeny výrazy *ojalá*, *así*, *quién*. Pro práci věty je typické, že alterace přítomného subjuntivu, subjuntivu perfekta, subjuntivu imperfekta a subjuntivu předminulého času nevyjadřuje časovou opozici, ale míru pravděpodobnosti realizace daného přání. Přítomný subjuntiv a subjuntiv

¹² Touto problematikou se zabývá M. Aurová (2013, s. 19-33)

perfekta se používají pro vyjádření přání, která jsou možná, splnitelná (*deseo posible*), (38); subjuntiv imperfekta a subjuntiv předminulého času se používají pro vyjádření přání, která jsou hypotetická, nepravděpodobná nebo nesplnitelná (*deseo improbable*), (39).

(38) „¡Ojalá **venga** mañana!” „¡Ojalá **tengáis** buen tiempo!” „¡Ojalá **haya** venido ya!” „¡Ojalá **no se haya** marchado todavía!”

(39) „¡Ojalá **viniera** mañana!” „¡Ojalá **tuvieras** buen tiempo!” „¡Ojalá **hubiera** venido ya!” „¡Ojalá **no se hubiera** marchado todavía!”¹³

1.2.2 Užití subjuntivu ve vedlejších větách

1.2.2.1 Věty substantivní (*Oraciones sustantivas*)

Dle G. Torrega (1998) jsou substantivní věty takové věty, které se v rámci vedlejší věty chovají stejně jako substantivum, jmenné syntagma nebo zájmeno. Tyto věty je vždy možné nahradit zájmenem: *Quiero que vengas*. → *Quiero eso*. Pro vedlejší věty substantivní jsou typické spojky *que*, *si*, *que si* (40 a., b., c.), tázací zájmeno nebo příslovce *cómo* (40 d.), či spojkové příslovce *como* (40 e.). Některé věty substantivní žádnou spojku nemají (40 f.).

(40) a. „*Me gusta que estéis contentos.*“

b. „*No sé si estáis contentos.*“

c. „*Me dijeron que si ibais a ir a la fiesta.*“

d. „*No quiso decirme cómo lo había averiguado.*“

e. „*Vas a ver como no le gusta.*“

f. „*No quiso decirnos.*“ „*Te ruego me envíes más papel.*“

Substantivní věty mohou zastávat stejné větné funkce jako substantivum, tedy funkci podmětu (41 a.), funkci přímého předmětu (41 b.), funkci nepřímého předmětu (41 c.), funkci předložkového předmětu (41 d.), funkci příslovečného určení (41 e.), či funkci větného členu, který rozvíjí substantivum (41 f.), adjektivum (41 g.) nebo adverbium (41 h.).

¹³ Příklady (32) až (39) převzaty z: FERNANDEZ ÁLVAREZ, J. (1987, s. 99-102)

- (41) a. „*Me preocupa que no ganemos*. → *Me preocupa eso*.“ „*Deseo que llueva mañana*. → *Deseo eso*.“
- b. „*Te aseguro que no es cierto*. → *Te lo aseguro*.“ „*Prefiero que te quedes conmigo*. → *Prefiero eso*. *Lo prefiero*.“
- c. „*No le di importancia a que no me llamaran para la reunión*. → *No le di importancia a eso*.“ „*Dedico muchas horas a limpiar la casa*. → *Le dedico a eso muchas horas*.“
- d. „*Me alegro de que hayáis venido*. → *Me alegro de eso*.“ „*Insistió en que teníamos que volver*. → *Insistió en eso*.“
- e. „*Se aprobó sin que nadie protestara*. → *Se aprobó sin la protesta de nadie*.“ „*He venido para que me informéis*. → *He venido para eso*.“¹⁴
- f. „*Tengo esperanzas de que me aprueben*. → *Tengo esperanzas de eso*.“ „*Tuve la impresión de que iba a nevar*. → *Tuve la impresión de eso*.“
- g. „*Estoy seguro de que no os habéis enfadado*. → *Estoy seguro de eso*.“
- h. „*Salimos después de que habíamos corrido*. → *Salimos después de eso*.“¹⁵

Jak uvádí J. García Santos (1993), pro používání slovesných způsobů v substantivních větách platí jednoduché pravidlo. Pokud se sloveso věty řídicí vyskytuje v kladné větě, konstatuje nebo potvrzuje nějakou událost a má tedy pouze informativní funkci, následuje ve větě závislé indikativ.

Mezi tato slovesa patří: *creer, pensar, comprender, entender, reconocer, opinar, considerar, juzgar, suponer, imaginar (se), figurarse, observar, comprobar, saber, deducir, recordar, acordarse (de), olvidar, averiguar, descubrir, adivinar, soñar, intuir, ver, oír, notar, observar, comprobar, darse cuenta, descubrir, sentir, contar, afirmar, narrar, escribir, comunicar, referir, confesar, murmurar, explicar, manifestar, contestar, revelar, jurar, sostener, indicar, responder, comentar, declarar, exponer, relatar, señalar, leer, mencionar, decir...*

Tato slovesa mohou být nahrazena mnoha dalšími výrazy: *es evidente, es cierto, es indudable, es indiscutible, es manifiesto, es patente, es obvio, es verdad, es seguro, es/está claro, está visto, está demostrado, dar a entender, dar la impresión de, dar (se)*

¹⁴ Zmínku o této funkci substantivních vět nalezneme pouze u Gómeze Torrega, záleží na úhlu pohledu, zda se jedná o věty substantivní nebo o věty adverbiální.

¹⁵ Příklady (40) a (41) převzaty z: GÓMEZ TORREGO, L. (1998, s. 322-335)

la coincidencia de, darse cuenta de, hacerse la ilusión de, dejar entrever, ser consciente de, estar convencido de, estar seguro (de), me consta, que conste, se ve, se conoce, resulta, pasa, sucede, la evidencia de, la seguridad de, la certeza de, el convencimiento de, la demostración de, la conciencia de, la noticia de, la prueba de, la creencia de, la objeción de, la convicción de, el pensamiento de, la idea de, la impresión de, seguro de, convencido de, consciente de, persuadido de, confiado en...

(42) „Creo que **ha llegado** esta mañana.“ „Está claro que **ha sido** él.“

Subjuntiv v závislé větě používáme tehdy, je-li sloveso či výraz věty řídící, který konstatuje nebo potvrzuje nějakou událost, v záporu (43). Užívání subjuntivu neplatí v případě, jedná-li se o zápornou otázku (44 a.), či záporný rozkaz (44 b.). V takových větách používáme indikativ:

(43) „No creo que **haya llegado** todavía.“ „No está claro que **haya sido** él.“ „Jaime, no muy seguro de que **estuvieran** esperándole, entró sin prisa en la cafetería.“

(44) a. „¿No crees que así **estoy** muchísimo más guapa?“

b. „No creas que **estoy** tonto.“

Pokud sloveso věty řídící vyjadřuje postoj, názor, duševní hnutí, pochybnost, pravděpodobnost, možnost, přání nebo nejistotu, ve větě závislé následuje subjuntiv, ať už se jedná o větu řídící kladnou či zápornou.

Mezi tato slovesa patří: *gustar, encantar, avergonzarse, molestar, fastidiar, dar pena, contestarse con, conformarse con, cansarse de, hartarse de, resignarse a, sufrir, aguantar, soportar, extrañarse de, admirarse de, consolar, doler, aburrir, divertir, entusiasmar, alegrar, alegrarse de, entristecer, apenar, lamentar, lamentarse de, quejarse de, temer, tener miedo a/de, sentir, querer, desear, preferir, aspirar a, pretender, intentar, apetecer, oponerse a, conseguir, lograr, ordenar, mandar, decretar, aconsejar, desaconsejar, recomendar, animar a, invitar a, incitar a, pedir, rogar, suplicar, solicitar, procurar, permitir, tolerar, consentir, dejar, acceder a, prohibir, impedir, obligar, interesar, bastar con, ayudar a, esperar, esperar a, aguardar a, contribuir a, aventurarse a, exponerse a, criticar...*

I tato slovesa mohou být nahrazena mnoha dalšími výrazy: *es bueno, es malo, es mejor, es peor, es fácil, es difícil, es conveniente, es necesario, es raro, es curioso, es extraño, está bien, está mal, es probable, es improbable, es posible, es imposible, es útil, es inútil, es suficiente con, es estupendo, es magnífico, es maravilloso, es esencial,*

es imprescindible, es indispensable, es sorprendente, es natural, es justo, es estúpido, es ridículo, es terrible, es horroroso, es lógico, es preciso, es una pena, es una suerte, es una ventaja, es una tontería, es una locura, es mentira, estar dispuesto a, estar sorprendido de, estar orgulloso de, estar satisfecho de, tener interés de, no hay posibilidad de, qué suerte, hace falta, la posibilidad de, la sorpresa de, la oportunidad de, la esperanza de, la utilidad de, la conveniencia de, la dificultad de, la probabilidad de, el deseo de, la prohibición de, la orden de, el peligro de, el riesgo de, las ganas de, el motivo de, la razón de, la causa de, la culpa de, el modo de, la manera de, la forma de, la satisfacción de, la necesidad de, la importancia de, la costumbre de, temeroso de, decidido a, acostumbrado a, preocupado de/por, dispuesto a, asombrado de/por, sorprendido de/por, orgulloso de/por, encantado de/con, ilusionado con/por, partidario de, contento de/por, satisfecho de/por...

- (45) „Me gustaría que salieras con él.” „No me gustaría que salieras con él.”
„Es bueno que salgas un poco todos los días.” „No es bueno que salgas tanto.”
„La posibilidad de que pudieras pensar así me hacía sufrir.” „La mujer, encantada de que la hayan invitado, cuelga el teléfono.”¹⁶

Z těchto dvou základních pravidel existuje celá řada výjimek. J. García Santos (1993) uvádí jako problematická slovesa například slovesa *decir*, *sentir*, *decidir* a *comprender*, jelikož mají dvojí význam. Proto je důležité jim věnovat větší pozornost.

Sloveso ***decir*** má základní význam “sdělit, oznámit” (46). Může být však použito také ve smyslu “žádat, nařít, poradit”. Je-li užito sloveso *decir* v tomto významu v řídicí větě, ve vedlejší větě následuje subjuntiv (47). Stejně jako sloveso *decir* fungují také slovesa *indicar*, *comunicar*, *contestar*, *escribir*, *responder*, a *recordar*.

- (46) „Me dijo que se quedaba allí.” „No me dijo que se fuera a quedar.” „¿No te dijo que se iba a quedar?” „No le digas que me voy a quedar.”
(47) „Me dijo que me quedara allí.” „No le digas que se quede.”

Sloveso ***sentir*** v základním významu znamená “všimnout si” (48). Může ale také znamenat “litovat”. Pak je ve vedlejší větě použit subjuntiv (49).

- (48) „Sintió que alguien le tocaba.”

¹⁶ Příklady (42) až (45) a výčty sloves a výrazů převzaty z: GARCÍA SANTOS, J. (1993, s. 61-65)

(49) „*Sentí que te pasara aquello.*” „*Sentía que las cosas nos fueran tan mal.*”

Sloveso **decidir** má základní význam “vymyslet, dojít k závěru, rozhodnout” (50). Může být ale také použito ve významu “chtít, prosadit svůj názor”. V tom případě ve vedlejší větě následuje subjuntiv (51). Stejně jako sloveso *decidir* se chová také sloveso *pensar*.

(50) „*Decidió que el divorcio era lo mejor.*”

(51) „*Juana decidió que nos separáramos.*”

Sloveso **comprender** v základním významu znamená “porozumět, uvědomit si” (52). Může ale také znamenat “přijmout, uznat vinu”. V tomto významu se opět ve vedlejší větě objeví subjuntiv (53). Stejně jako sloveso *comprender* fungují také slovesa *entender*, *admitir*, *reconocer*.

(52) „*Comprendo que estás enfadada conmigo.*”

(53) „*Comprendo que estés enfadada conmigo.*”

Abychom shrnuli výše zmíněná problematická slovesa, můžeme říci, že v základním významu odpovídají epistémické modalitě, proto se vyskytují se subjuntivem pouze jsou-li v řídicí větě použity v záporu. V přeneseném významu odpovídají modalitě deontické, proto se pojí vždy se subjuntivem.

Dalším komplikovaným slovesem je sloveso **dudar**, které znamená “nevědět, váhat, pochybovat”, patří tedy do skupiny sloves, která konstatují nějakou událost, a je významově záporné. Pokud je tedy použito v řídicí větě, ve vedlejší větě bude následovat subjuntiv (54). Je-li sloveso *dudar* použito v záporu, znamená “vědět, být si jistý”. Patří tak opět mezi slovesa, která pouze potvrzují nějakou událost, významově je však kladné, a proto je-li použito v řídicí větě, bude ve vedlejší větě následovat indikativ (55). V kladné větě tedy sloveso *dudar* odpovídá modalitě deontické, v záporné větě modalitě epistémické.

(54) „*Dudo que llegue un día a ser alguien.*”

(55) „*No dudo (de) que llegará a ser alguien.*”

Mezi problematická slovesa patří také sloveso **parecer**. Stejně jako výše popsaná slovesa má i sloveso *parecer* dvojitý význam. Sloveso *parecer* znamená “dělat dojem, považovat, zdát se”. Patří tak do skupiny sloves konstatujících nějakou událost a ve vedlejší větě bude

následovat subjuntiv, pouze je-li sloveso *parecer* použito v řídicí větě v záporu. V tomto případě odpovídá sloveso *parecer* modalitě epistémické.

(56) „No parece que estén en casa.”

Opět toto pravidlo neplatí, jedná-li se o zápornou otázku, pak je ve vedlejší větě užit indikativ.

(57) „¿No te parece que así estoy más guapa?”

Sloveso *parecer* však může také znamenat “chtít”, je-li použito ve větě tázací. Pak spadá do skupiny sloves, která vyjadřují postoj, názor, přání apod., a má-li řídicí věta jiný podmět než věta závislá, je ve vedlejší větě použit subjuntiv (58 a.). Pravěpodobně se jedná o elizi nějakého hodnotícího výrazu (58 b.), jedná se tedy o modalitu deontickou.

(58) a. „¿Te parece que salgamos esta noche a cenar?”

b. „¿Te parece bueno/malo que salgamos esta noche a cenar?”

Sloveso *parecer* ale také funguje jako sponové sloveso stejně jako slovesa *ser/estar*. Pak záleží na tom, jaký význam má jmenná část slovesa.

(59) „No parece (ser) cierto que dijera eso.” „Parece milagroso que haya habido supervivientes.”

Sloveso *parecer* může být také použito ve smyslu “vypadat, chovat se jako by”, pak odpovídá významu “*como si*” a poté se pojí se subjuntivem.

(60) „Parece como si estuviera en su casa.” „Parece que estuviera en su casa.”¹⁷

1.2.2.2 Věty adjektivní (*Oraciones adjetivas*)

U těchto typů vět bychom si nejprve měli ujasnit jejich název. Tyto podřadné věty zastupují ve větách funkci adjektiva, proto se nazývají „věty adjektivní“. Tyto vedlejší věty jsou vždy, až na určité výjimky, uvozeny vztažným zájmenem nebo vztažným adverbiem, proto se jim také říká „věty vztažné“.

Ve většině španělských gramatik se setkáme s názvem „*oraciones adjetivas*”, „*oraciones relativas*”, „*oraciones de relativo*“ nebo s názvem „*oraciones adjetivas*”

¹⁷ Příklady (46) až (60) převzaty z: GARCÍA SANTOS, J. (1993, s. 66-68)

o *de relativo*“. Z českých autorů například B. Zavadil a P. Čermák používají ve své gramatice *Sintaxis del español actual* název „*oraciones subordinadas de complemento adnominal*“.

Ve většině gramatik by se na první pohled zdálo, že jsou názvy „věty adjektivní“ a „věty vztažné“ synonymní a že označují stejné typy vět. U Gómeze Torrega (1998) však zjišťujeme, že ne všechny věty adjektivní jsou věty vztažné a naopak, ne všechny věty vztažné jsou věty adjektivní. V této práci budu používat název „věty adjektivní“ s tím, že si uvedeme příklady vět, které nejsou adjektivní a zároveň vztažné a naopak.

Jen málokdy lze adjektivní větu nahradit jedním synonymním adjektivem (61), to však neznamená, že by adjektivní věta nezastupovala funkci adjektiva.

(61) „*El individuo que come mucho... → El individuo comilón...*“ „*Las personas que tienen dinero... → Las personas adineradas...*“

Adjektivní věty lze rozdělit na dva typy podle toho, zda mají nějaký antecedent, ke kterému se vztahuje vztažné zájmeno nebo adjektivum, či nikoli. Adjektivní věty s vyjádřeným antecedentem dále dělíme na věty specifikující, čili restriktivní, a na věty explikativní, čili nerestriktivní.

1.2.2.2.1 Věty adjektivní s antecedentem- specifikující

Věty adjektivní specifikující jsou dle G. Torrega (1998) charakteristické tím, že vymezují význam substantiva. Specifikující věta tvoří se substantivem- antecedentem jeden fonický celek, bez pauzy mezi substantivem a adjektivní větou.

(62) „*La emisora que escucho todos los días me distrae.*“

Adjektivní specifikující věty je možné tvořit také s infinitem (63 a.). U sloves *haber* a *tener* je možné vypustit antecedent (63 b.).

(63) a. „*No hay nada que hacer.*“ „*Hay cosas que mejorar.*“

b. „*No tenemos sitio donde ir. → No tenemos dónde ir.*“ „*No hay nada que comer. → No hay qué comer.*“¹⁸

Ve větách adjektivních specifikujících je možné užití jak indikativu, tak subjuntivu. Pravidlo pro používání jednoho či druhého slovesného způsobu spočívá v tom, zda je

¹⁸ Příklady (61) až (63) převzaty z: GÓMEZ TORREGO, L. (1998, s. 336-337)

antecedent známý či nikoli. Pokud je antecedent známý či konkrétní, použijeme ve vedlejší větě indikativ (64). Naopak je-li antecedent neznámý či abstraktní, použijeme ve vedlejší větě subjuntiv (65).

(64) „*Conozco un lugar que es tranquilo.*“ „*Juega con la pelota que le **han comprado.***“ „*La casa que **tiene** en el campo es grande.*“ „*Oye la emisora que le **gusta.***“

(65) „*Busco un lugar que **sea** tranquilo.*“ „*Jugará con la pelota que le **compren.***“ „*La casa que **compre** será grande.*“ „*Oirá la emisora que le **guste.***“

Není možné považovat antecedent za známý, pokud odmítáme jeho existenci; z toho logicky vyplývá, že subjuntiv používáme vždy, když je antecedent v záporu (66).

(66) „*No he visto jamás un hombre que **hable** tanto.*“ „*Cuando está uno triste, no hay nada que **consuele** tanto como la música.*“ „*Nadie decía nada que **fuera** juicioso.*“ „*No hay en el mundo ninguna madre que **haga** eso.*“ „*No dice ninguna palabra que no **tenga** doble sentido.*“¹⁹

1.2.2.2.2 Věty adjektivní s antecedentem- explikativní

Věty adjektivní explikativní pouze doplňují substantivum- antecedent, nevymezují jeho význam. Je proto možné tyto adjektivní věty vynechat, aniž by se změnil význam celé výpovědi. Explikativní adjektivní věty netvoří se substantivem jeden fonický celek, vždy jsou od antecedentu odděleny pauzou, v psané formě čárkou. Jelikož je u tohoto typu vět antecedent vždy známý či konkrétní, používáme v explikativních větách pouze indikativ.

(67) „*Esa chica, que se **llama** Ana, fue la primera del curso.*“ „*Aquellos años, cuando aún **éramos** pobres, no se me olvidarán.*“

1.2.2.2.3 Věty adjektivní bez antecedentu

Věty adjektivní se mohou vyskytovat bez vyjádřeného antecedentu, tedy bez substantiva, které adjektivní věta doplňuje. Tyto věty jsou uvozeny členem a vztažným zájmenem *que* nebo vztažnými zájmeny *quien*, *quienes* a *cuanto* a jejich variantami. Gómez Torrego (1998) tyto věty nazývá adjektivní substantivované. Tyto adjektivní substantivované věty zastávají ve větě stejné funkce, jako kterékoli

¹⁹ Příklady (64) až (66) převzaty z: FERNANDEZ ÁLVAREZ, J. (1987, s. 85)

substantivované adjektivum, jinými slovy funkce, které náležejí substantivu: funkce podmětu (68 a.), přímého předmětu (68 b.), nepřímého předmětu (68 c.), předložkového předmětu (68 d.), příslovečného určení (68 e.), jmenného přísudku (68 f.), či funkce větného členu, který rozvíjí substantivum (68 g.) nebo adjektivum (68 h.).

- (68) a. „El que busca halla.“
b. „Entonces conocí a quien es mi mujer.“
c. „Tienes que escribir la carta a quien tú sabes.“
d. „Me acuerdo mucho del que (de quien) tú hablas tanto.“
e. „Como de lo que gano con las clases.“
f. „Ese chico es el que necesitamos.“
g. „La casa del que (de quien) tiene dinero.“
h. „Estáte pendiente de quien entre por la puerta.“

1.2.2.2.4 Věty vztažné, které nejsou větami adjektivními

V případě, že věta vztažná rozvíjí adjektivum, nelze dle G. Torrega (1998) hovořit zároveň o větě adjektivní, jelikož zde vedlejší věta neplní funkci adjektiva (69). To samé platí pro vztažné věty, které rozvíjejí adverbium (70).

- (69) „De bueno que es, todo el mundo abusa.“ „¡Lo lista que es esa chica!“
(70) „Ahora que no hay nadie, puedes hablarme.“ „No me dijeron lo lejos que estaba.“

Adjektivními větami nejsou také vztažné věty, které jsou uvozeny vztažným adverbium *donde*, *cuando*, *como*, *cuanto* (71); a dále vztažné věty, jejichž antecedentem je celá věta. Adjektivum rozvíjí substantivum, nikoli celou větu (72).

- (71) „Vivo donde hay árboles.“ „Salí cuando anocheecía.“ „Lo hice como me dijiste.“
„Gasto cuanto gano.“
(72) „Mi hijo ha aprobado, lo que me hace muy feliz.“ „Todos los días me ducho, que es lo más higiénico.“

1.2.2.2.5 Adjektivní věty, které nejsou větami vztažnými

Jak uvádí G. Torrego (1998), adjektivními větami, které nejsou větami vztažnými, jsou například věty, které fungují jako jmenná část přísudku (73); nebo některé věty s gerundiem (74 a.), infinitivem (74 b.) či participiem (74 c.).

(73) „*Pedro está que rabia. → Pedro está rabioso.*“ „*La cosa está que arde. → La cosa está mala.*“ „*Juan se quedó que daba pena. → Juan se quedó triste.*“

(74) a. „*María siempre aparece en público sonriendo.*“

b. „*Tengo una cámara de hacer fotos.*“

c. „*Vi un hombre dormido debajo de un árbol.*“²⁰

1.2.2.2.6 Reduplikační fráze

Zvláštním případem adjektivních vět jsou takzvané reduplikační fráze (*fórmulas reduplicativas*) typu: *hagas lo que hagas, haya venido quien haya venido, fuera donde fuera, hubiera sido cuando hubiera sido* apod. V těchto frázích se vždy používá subjuntiv. J. Borrego (1986) řadí tyto věty mezi adjektivní, významově jsou však přípustkové.

(75) „*No saldré venga quien venga.*“ „*Pienses lo que pienses, yo te aprecio mucho.*“ „*Estudie como estudie, terminará la carrera.*“ „*Llegaré, sea cuando sea.*“²¹

1.2.2.3 Věty adverbiální (*Oraciones adverbiales*)

Věty adverbiální jsou dle G. Torrega (1998) věty, které se v rámci vedlejší věty chovají stejně jako adverbium, zastupují tedy funkci příslovečného určení (76).

(76) „*Fui donde estaba tu hijo. → Fui allí.*“ „*He pintado la casa como me dijisteis. → He pintado la casa así.*“ „*Iré a la mili cuando sea mayor. → Iré a la mili entonces.*“²²

Nicméně, ne všechny vedlejší věty, které plní funkci příslovečného určení, lze nahradit adverbiem, a to jednoduše proto, že určité třídy adverbii neexistují. Neexistují například adverbia, která by významově zastupovala přípustku, hypotézu, podmínku či příčinu. Proto se vedlejší věty, které zastupují funkci adverbia, mohou nahradit nejen adverbiem (například vedlejší věty místní, způsobové či časové), ale i substantivem nebo zájmenem (například některé věty příčinné či účelové). Vedlejší věty podmínkové a přípustkové nelze nahradit žádným slovním druhem. To, že některé adverbiální věty nelze nahradit adverbiem, vede k různému označení těchto vět. V gramatikách se můžeme setkat

²⁰ Příklady (67) až (74) převzaty z: GÓMEZ TORREGO, L. (1998, s. 337-341)

²¹ Příklad (75) převzat z: BORREGO, J. y otros. (1986, s. 47)

²² Příklady (76) převzat z: GÓMEZ TORREGO, L. (1998, s. 342)

s názvy *oraciones adverbiales, circunstanciales, adverbiales propias, adverbiales impropias*.

Mezi adverbiální věty patří věty časové (*temporales*), způsobové (*modales*), místní (*locales*), srovnávací (*comparativas*), účelové (*finales*), podmínkové (*condicionales*), důsledkové (*consecutivas*), přípustkové (*concesivas*) a příčinné (*causales*).

Vzhledem k omezenému rozsahu této práce se nebudu zabývat jednotlivými typy adverbiálních vět, nýbrž se pokusím shrnout určitá pravidla v používání indikativu a subjuntivu v těchto větách. Rozdělím adverbiální věty do tří skupin, a to na adverbiální věty, ve kterých se používá pouze indikativ; adverbiální věty, ve kterých se používá pouze subjuntiv; a na závěr adverbiální věty, ve kterých se používá jak indikativ, tak subjuntiv.²³

1.2.2.3.1 Věty adverbiální s indikativem

Za čistě indikativní adverbiální věty nelze označit žádný typ adverbiálních vět. Částečně bychom do této skupiny mohli zařadit vedlejší věty příčinné (*oraciones causales*), ale pouze v případě, že se jedná o potvrzenou příčinu. Pak následuje ve vedlejší větě indikativ, ať už se jedná o děje minulé (77 a.), přítomné (77 b.) či budoucí (77 c.).

(77) a. „*Te dieron la beca porque te la **merecías**.*“

b. „*Tienes la beca porque te la **mereces**.*“

c. „*Te darán la beca porque te la **mereces**.*“

1.2.2.3.2 Věty adverbiální se subjuntivem

Mezi adverbiální věty, které vždy vyžadují subjuntiv, patří zajisté vedlejší věty účelové (*oraciones finales*). U těchto vět, má-li věta řídicí jiný podmět než věta závislá, se vždy použije subjuntiv, jak pro děje minulé (78 a.), přítomné (78 b.), tak budoucí (78 c.). Má-li věta řídicí stejný podmět jako věta závislá, užívá se infinitiv.

(78) a. „*Gritaba para que me **oyeras** mejor.*“

b. „*Grito para que me **oigas** mejor.*“

c. „*Gritaré para que me **oigas** mejor.*“

²³ Za účelem zpracování následujících tří kapitol budu pracovat zejména s publikací A. P. BERTRÁNA a M. VALEŠE (2015).

Další adverbialní věty, které vyžadují subjuntiv, jsou věty časové (*oraciones temporales*), jedná-li se o předčasnost. Spojka *antes (de) que* se pojí vždy se subjuntivem, platí to pro děje minulé (79 a.), přítomné (79 b.) i budoucí (79 c.).

- (79) a. „*No entregué la mercancía antes de que me **pagaran**.*“
b. „*No entrego nunca la mercancía antes de que me **paguen**.*“
c. „*No entregaré la mercancía antes de que me **paguen**.*“

Za čistě subjuntivní adverbialní věty by bylo možné považovat také vedlejší věty podmínkové (*oraciones condicionales*), pomineme-li gramatikalizovanou spojku *si*, po které následuje v první podmínce indikativ. Všechny ostatní spojky podmínkových vět (*con tal de que, a condición de que, siempre y cuando, a menos que, en caso de que, con que, salvo que, a no ser que, excepto que...*) vyžadují subjuntiv, ať už se jedná o podmínky reálné (80 a.), či nereálné (80 b.).

- (80) a. „*Le daba caramelos con tal de que se **callara**.*“ „*Le doy caramelos siempre y cuando se **calle**.*“ „*Te daré caramelos con tal de que te **calles**.*“
b. „*Le daría caramelos con tal de que se **callara**.*“ „*Te habría dado caramelos con tal de que te **hubieras callado**.*“

Dalším typem adverbialních vět vyžadujících subjuntiv jsou vedlejší věty příčinné (*oraciones causales*), ale pouze v případě, jedná-li se o negovanou příčinu. Tyto věty jsou tvořeny slovním spojením *no es que (no), no porque (no)*, a subjuntiv se používá pro děje minulé (81 a.), přítomné (81 b.) i budoucí (82 c.). Také příčinná spojka *de que* vyžaduje subjuntiv. Rovněž to platí pro děje minulé (82 a.), přítomné (82 b.) i budoucí (82 c.).

- (81) a. „*No te dieron la beca porque te la **merecieras**, sino porque tu padre es catedrático.*“
b. „*No tienes la beca porque te la **merezcas**, sino porque tu padre es catedrático.*“
c. „*No te darán la beca porque te la **merezcas**, sino porque tu padre es catedrático.*“
(82) a. „*Me alegré de que te **dieran** la beca.*“
b. „*Me alegro de que **tengas** la beca.*“
c. „*Me alegraré de que te **den** la beca.*“

Mezi další adverbialní věty, které se pojí se subjuntivem, patří vedlejší věty důsledkové (*oraciones consecutivas*), ale opět pouze v případě negace. Jedná se o věty uvozené

spojkami *sin que, no tanto como para que, no tan (Adj.) como para que, no tan (to) que* (83 a., b., c.), (84 a., b., c.). Další důsledkovou spojkou, po které vždy následuje subjuntiv, je spojka *de ahí* (85).

- (83) a. „*Lo hizo sin que lo **viera** nadie.*“
b. „*Siempre consigue hacerlo sin que lo **vea** nadie.*“
c. „*Hazlo sin que te **vea** nadie.*“
- (84) a. „*No había bebido tanto como para que me **multaran**.*“
b. „*Nunca bebo tanto como para que me **multen**.*“
c. „*No bebas tanto como para que te **multen**.*“
- (85) „*Habla muy bien, de ahí que todos lo **entiendan**.*“

Také přípustkové věty (*oraciones concesivas*) se povinně pojí se subjuntivem, a to v případě, že se jedná o větnou konstrukci *por muy (Adj.) que (V)* (86 a., b., c.). Dalším typem přípustkových vět, které vyžadují subjuntiv, jsou ustálená slovní spojení typu: *pase lo que pase* (87 a.), *quieras que no* (87 b.), *diga lo que diga* (87 c.), která jsem již zmínila výše. Někteří autoři totiž řadí tyto věty mezi věty adjektivní, někteří mezi věty adverbialní přípustkové.

- (86) a. „*Por muy tonto que fuera, aquello sí que lo entendía.*“
b. „*Por muy tonto que sea, eso sí que lo entiende.*“
c. „*Por muy tonto que sea, eso sí que lo entenderá.*“
- (87) a. „*Pase lo que pase, estamos aquí para ayudarte.*“
b. „*Quieres que no, te casarás con él.*“
c. „*Diga lo que diga, me importa un pepino.*“

1.2.2.3.3 Věty adverbialní s indikativem i subjuntivem

Do této skupiny patří většina adverbialních vět, jedná se o vedlejší věty časové (*temporales*), způsobové (*modales*), místní (*locales*), srovnávací (*comparativas*), důsledkové (*consecutivas*) a přípustkové (*concesivas*). Pravidla pro používání indikativu a subjuntivu v těchto větách lze shrnout na základě pojmů J. Lyonse (1977). Těmi pojmy jsou faktitivní a nefaktitivní modalita. Pod pojem faktitivní modalita spadají děje, které jsou reálné, přítomné, obvyklé nebo minulé. Tyto děje se pojí s indikativem. Nefaktitivní modalita zahrnuje děje imaginární, budoucí a hypotetické, jsou tak spojeny se

subjuntivem. Na obdobném principu rozdělují adverbialní věty také A. P. Bertrán a M. Valeš (2015).

Vedlejší věty časové (*oraciones temporales*) se řídí podle výše zmíněného pravidla v případě, že se jedná o současně nebo následně probíhající děje. Nejběžnější časovou spojkou pro současně probíhající děje je spojka *cuando*, po které následuje indikativ, jedná-li se o děje minulé (88 a.) a přítomné (88 b.); a subjuntiv, jedná-li se o děje budoucí (88 c.). V případě následně probíhajících dějů není toto pravidlo tak jednoznačné. Jde-li o děje budoucí, následuje po spojce *después de que* vždy subjuntiv (89 a.). Jde-li o děje přítomné a minulé, může po spojce *después de que* následovat jak indikativ, tak subjuntiv (89 b., c.).²⁴

(88) a. „*Cuando me pagó le entregué la mercancía.*“

b. „*Cuando los clientes pagan, les entrego la mercancía.*“

c. „*Cuando pagues te entregaré la mercancía.*“

(89) a. „*Después de que pagues, te entregaré la mercancía.*“

b. „*Después de que los clientes me pagan/paguen, les entrego la mercancía.*“

c. „*Después de que los clientes me pagaron/pagaran, les entregué la mercancía.*“

Vedlejší věty způsobové (*oraciones modales*) bývají nejčastěji uvozeny spojkou *como* a pojí se s indikativem, jedná-li se o děje minulé (90 a.) a přítomné (90 b.), a se subjuntivem, jedná-li se o děje budoucí (90 c.).

(90) a. „*Lo hizo como pudo.*“

b. „*Lo hago como puedo.*“

c. „*Lo haré como pueda.*“

Používání indikativu a subjuntivu ve vedlejších větách místních (*oraciones locales*) (91 a., b.), srovnávacích (*oraciones comparativas*) (92. a., b.), důsledkových (*oraciones consecutivas*) (93 a., b.) a přípustkových (*oraciones concesivas*) (94 a., b.) funguje na stejném principu. Jedná-li se o děje reálné, následuje ve vedlejší větě indikativ

²⁴ Na základě výsledků mé bakalářské práce s názvem *Alterace indikativu/subjuntivu po výrazu después de que* však mohu říci, že se ve většině případů objevuje po této časové spojce subjuntiv. Jedná se o jeden z případů tzv. „novinářského subjuntivu“, kterému bude věnována následující kapitola mé diplomové práce.

(91-94 a.). Jedná-li se o děje imaginární či hypotetické, následuje ve vedlejší větě subjuntiv (91-94 b.). Toto platí ať už se jedná o děje minulé, přítomné či budoucí.

- (91) a. „*Me escondía donde nadie **podía** encontrarme.*“ „*Suelo esconderme donde nadie **puede** encontrarme.*“ „*Me esconderé donde nadie **podrá** encontrarme.*“
b. „*Me escondía donde nadie **podiera** encontrarme.*“ „*Suelo esconderme donde nadie **pueda** encontrarme.*“ „*Me esconderé donde nadie **pueda** encontrarme.*“
- (92) a. „*Cuanto más **corría**, más se cansaba.*“ „*Cuanto más **corre**, más se cansa.*“
b. „*Cuanto más **hubiera corrido**, más se habría cansado.*“ „*Cuanto más **corriera**, más se cansaría.*“ „*Cuanto más **corra**, más se cansará.*“
- (93) a. „*Se expresó tan bien que todos lo **entendieron**.*“ „*Habla tan bien que todos lo **entienden**.*“ „*Habla tan bien que todos lo **entenderán**.*“
b. „*Intentaba hablar de modo que todos me **entendieran**.*“ „*Intento hablar de modo que todos me **entiendan**.*“ „*Intentaré hablar de modo que todos me **entiendan**.*“
- (94) a. „*Aunque **hacía** mal tiempo, jugaban al fútbol.*“ „*Aunque **hizo** mal tiempo, jugaron al fútbol.*“ „*Aunque **hace** mal tiempo, juegan al fútbol.*“ „*Por mucho que **gritaba** nadie lo oía.*“ „*Por mucho que **grita** nadie lo oye.*“
b. „*Aunque **hubiera hecho** mal tiempo, habríamos jugado al fútbol.*“ „*Aunque **hiciera** mal tiempo, jugaríamos al fútbol.*“ „*Aunque **haga** mal tiempo, jugaremos al fútbol.*“ „*Por mucho que **hubiera gritado**, nadie lo habría oído.*“ „*Por mucho que **gritara**, nadie lo oía.*“ „*Por mucho que **grite**, nadie lo oye.*“²⁵

1.2.3 Tzv. „novinářský subjuntiv“ (“*Subjuntivo periodístico/ subjuntivo literario*”)

Za tzv. „novinářský subjuntiv“ je považována forma *hablara*, tedy forma subjuntivu imperfekta (*Pretérito imperfecto de subjuntivo*), která je použita namísto indikativu předminulého nebo minulého času (*Pretérito pluscuamperfecto de indicativo* o *Pretérito indefinido*). Dle *Manual de la Nueva gramática de la lengua española* (2010, s. 457) forma *hablara* pochází z latinského indikativu předminulého času (*Pretérito pluscuamperfecto de indicativo: amaveram* → *había amado*). Použití formy *hablara* namísto *había hablado/hablé* je tedy etymologické. Tato forma převažuje

²⁵ Příklady (77) až (94) převzaty z: PAMIES BERTRÁN, A., VALEŠ, M. (2015, s. 84-117)

ve středověkých textech (95). V současnosti se toto využití vztahuje na literární jazyk, a to zejména na novinářský a esejistický styl.

(95) „*El rey que oyó bien lo que dixera*²⁶ *su nieto, no le plugo d'ello.*“²⁷

O používání formy *hablara* na místo indikativu předminulého nebo minulého času se zmiňují i další gramatiky. Například dle J. F. Álvarez (1987, s. 131, 132) se tato forma používala do 17. století. V dnešní době se v literatuře vyskytuje čím dál méně, své využití však našla v novinových článcích či televizním a rozhlasovém vysílání, kde se považuje za elegantnější způsob vyjádření. Vyskytuje se ve vedlejších větách adverbiálních časových a ve větách adjektivních a zastupuje indikativ předminulého a minulého času.

(96) „*Entrando en la ciudad por el mismo lugar que lo **hiciera** el día anterior el legado del Papa.*“

(97) „*Pensaba en el tiempo que había transcurrido desde que se **casara** con el minero.*“

(98) „*En aquel tiempo yo leía lo que Gracián **escribiera** para todos los tiempos.*“

(99) „*No hacía cinco minutos que **entrara** al comedor, donde él trabajaba con la ventana abierta.*“

(100) „*Ayer se cumplieron dos años desde que nuestro país **ingresara** en la OTAN.*“

(101) „*Ha transcurrido un mes desde que **visitara** Rusia el Rey Juan Carlos.*“²⁸

Stejně tak J. Borrego (1986, s. 18) zmiňuje etymologický původ použití formy subjuntivu imperfekta (*hablara*) namísto indikativu předminulého času (*había hablado*). V současnosti se toto použití vyskytuje pouze jako archaizující prvek. V novinových článcích se vyskytuje také použití formy *hablara* namísto formy *hablé*, toto použití je však dle J. Borrega (1986) naprosto nevhodné.

(102) „*El presidente no era la misma persona que nosotros **votáramos** en 1982.*“

(103) „*Murió, por fin, en la batalla en la que **peleara** tan ardentemente.*“

(104) „*Nombraron, por fin, ministro al general que años antes **fuera** propuesto para ese cargo.*“

²⁶ „*dixera*“ znamená „*había dicho*“

²⁷ Příklad (95) převzat z: *Manual de la Nueva gramática de la lengua española* (2010, s. 458)

²⁸ Příklady (96) až (101) převzaty z: FERNANDEZ ÁLVAREZ, J. (1987, s. 132)

(105) „*La noticia que **diera** ese diario no ha tenido confirmación oficial.*“²⁹

Dle E. Alarcose Lloracha (2000, s. 159) je použití subjuntivu imperfekta namísto indikativu předminulého času archaismem nebo známkou dialektu, zejména oblasti Galicie a Castilla y León (106-110). V novinových článcích a některých dialektech je možné se setkat také s použitím subjuntivu imperfekta namísto minulého času (*Pretérito indefinido*), (111). V těchto kontextech není možné zaměňovat formu *hablara* za formu *hablase*, které jsou v jiných případech synonymní.

(106) „*Solo sabía [del mundo] por lo que dicen las novelas y por lo poco que le **enseñara** una observación constante.*“

(107) „*El 41 corría ya, y aún no había cumplido aquella especie de penitencia que se **impusiera.***“

(108) „*Recordó entonces el sobre azul que **dejara** al acostarse sobre la desvencijada mesilla.*“

(109) „*Anda, tonto —dijo Rosa, que **escuchara** algo de la conversación.*“

(110) „*Si se le curó o no aquella matadura que le **hiciera** la lanza la semana pasada.*“

(111) „*Se comenta el discurso que anoche **pronunciara** el presidente.*“³⁰

Touto problematikou se na svém webovém portále Hispanoteca.eu zabývá také J. F. López. Na rozdíl od výše zmíněných autorů J. F. López nazývá použití formy subjuntivu imperfekta namísto indikativu předminulého nebo minulého času „literárním subjuntivem“ (*“imperfecto de subjuntivo literario”*). Tento autor také zmiňuje latinský původ této formy. Forma *hablara* jako ekvivalent formy *había hablado* převažuje ve středověkých literárních textech, v 15. století začíná převažovat forma *hablara* ve smyslu subjuntivu imperfekta a v tomto duchu pokračuje i v průběhu *Siglo de Oro*. V 17. století se forma *hablara* namísto formy *había hablado* vyskytuje již jen zřídka. Na konci 18. a na začátku 19. století, tedy v období romantismu, však autoři za účelem imitace středověké poezie znovu obnovili používání formy *hablara* jako ekvivalentu formy *había hablado*. S tímto archaizujícím prvkem se více či méně setkáváme dodnes.

Jeho výskyt se dle J. F. López ze zužuje nejčastěji na rozhlasové či televizní vysílání a na žurnalistické texty, nejčastěji pak na bulvární tisk, senzacechtivé články, sportovní

²⁹ Příklady (102) až (105) převzaty z: BORREGO, J. y otros. (1986, s. 18)

³⁰ Příklady (106) až (111) převzaty z: ALARCOS LLORACH, E. (2000, s. 159)

zpravodajství, ale i reportáže, eseje či technické texty. Forma *hablara* namísto formy *había hablado* se dle výše zmíněného autora vyskytuje ve stejné míře jak ve španělských novinových článcích, tak v žurnalistických textech Latinské Ameriky. Jedná se zejména o vedlejší věty adjektivní, adverbialní časové, uvozené spojkami *después de que* a *desde que*, a o vedlejší věty adverbialní srovnávací uvozené spojkou *como*.

(112) „*Definitivamente 1987 va a ser el año de “El Público”, la sorprendete pieza que Lorca **dejara** inconclusa y que se editó por primera vez en 1976.*“

(113) „*La petición de suspender la cotización fue presentada por el Banco Central después de que se **iniciara** la sesión de la bolsa.*“

(114) „*Han pasado 31 años desde que el “lendakari” José Antonio Aguirre **inaugurara** en París el Congreso Mundial Vasco.*“

(115) „*Con vistas a ese despegue, el mercado inmobiliario lisboeta, como hace tres años lo **hiciera** el madrileño, ha comenzado a moverse.*“³¹

O nadměrném používání subjuntivu imperfekta se píše také v článku F. Poyatose (2010, s. 224). F. Poyatos zmiňuje příklady nesprávného používání subjuntivu imperfekta, které zaslechl při vysílání *Radio Clásica*. Jedná se o věty typu:

(116) „*...hemos escuchado la sinfonía...que se **estrenara** en...*“

(117) „*...una de las funciones que **hiciera** o que **dedicara**, y que **fueran**...*“

(118) „*Acabamos de escuchar el concierto que Dvorak **compusiera** en Viena en...*“

(119) „*En uno de los viajes que el compositor **realizara** a Londres...*“

(120) „*...este concierto, que el ingente catálogo que Von Karajan **dejara**...*“

(121) „*...nos llega desde la que **fuera** la última casa de Béla Bartók...*“

(122) „*Como **ocurriera** en el concierto del pasado día diez...*“³²

1.3 Charakteristika španělských žurnalistických textů

Publicistický styl je funkčním stylem sdělovacích prostředků, tedy novin, časopisů, rozhlasu, televize, internetu aj. Jedná se o nejrychleji se vyvíjející styl, proto hledá-li se v jazyce nějaký nový fenomén, žurnalistický text je tím nejvhodnějším vzorkem. Publicistický styl se vyznačuje informační, vzdělávací, získávací a přesvědčovací funkcí.

³¹ Příklady (112) až (115) převzaty z: FERNÁNDEZ LOPEZ, J. Hispanoteca.eu

³² Příklady (116) až (122) převzaty z: POYATOS, F. (2010)

Žurnalistický text by měl být dle A. H. Cuadrada (2000) aktuální, pravdivý, srozumitelný, objektivní, stručný, přesvědčivý a originální. Mezi základní slohové útvary publicistického stylu patří zpráva, oznámení, inzerát, reportáž, úvodník, recenze, fejeton, sloupek či interview.

Pro španělské žurnalistické texty je typický zejména tzv. „novinářský/literární subjuntiv“, tedy použití formy subjuntivu imperfekta (*hablara*) jako ekvivalentu k indikativu předminulého (*había hablado*) a minulého času (*hablé*). Tento fenomén je popsán v předchozí kapitole. Dalším typickým znakem je používání indikativu imperfekta namísto jednoduchého či složeného perfekta, nadměrné užívání verbonominálních konstrukcí (*hacer público, dar inicio*), časté používání předložkových spojení, užívání delších odvozených slov, výskyt historického přítomného času, časté užití pasivních konstrukcí, užívání citací atd. Mezi lexikální znaky španělských žurnalistických textů patří užívání technických výrazů, sémantických kalků a cizích slov. Typický je výskyt neologismů, eufemismů a ustálených frází. V žurnalistických textech se v nadměrné míře vyskytují také zkratky a akronymy.

V článku A. M. Ruiz Martínez (2003) se uvádějí další znaky typické pro španělské žurnalistické texty, například používání distributivního zájmena *cada* namísto *todas* + člen ve smyslu zobecnění („*cada semana se repite lo mismo*“), používání zájmena *ellos* namísto *sí* („*los manifestantes comentaban entre ellos*“), nesprávné používání předložek: *ante* namísto *con* („*en el enfrentamiento ante el Betis*“), *sobre* namísto *a* („*el penaltis sobre Raúl*“), *con* namísto *en* („*su puesta a punto con el equipo*“), *de* namísto *por* („*el Pozo Murcia ganó de un gol*“), *en* namísto *dentro de* („*en unos minutos volveremos a conectar con nuestro corresponsal en París*“), *contra* namísto *a* („*el equipo madrileño se enfrenta esta noche contra un combinado*“), používání předložky *a* s přímým neživotným předmětem („*Todavía no se ha encontrado al coche que en la madrugada de ayer se dio a la fuga.*“), používání předložky *desde*, aniž by vyjadřovala souvislost s označením místa nebo času („*desde la intervención policial*“), používání předložky *para* pro vyjádření času („*dos minutos para las doce del mediodía*“), používání slovesné opisné vazby *deber de* + infinitiv ve smyslu povinnosti („*el equipo debe de ganar a toda costa*“) a další. I tato autorka zmiňuje používání subjuntivu imperfekta namísto indikativu minulého času. V souvislosti s tímto rysem španělských žurnalistických textů cituje F. Lázara Carretera (1990, s. 33), který tento fenomén popisuje slovy: „*atentado sintáctico contra la paz idiomática*“.

2. Výzkumná část

2.1 Analýza vzorku textů

Cílem této diplomové práce je zmapovat preference v používání tzv. „novinářského subjuntivu“ v současných španělských žurnalistických textech. Obsahem praktické části je tedy analýza výskytu a formy tzv. „novinářského subjuntivu“ na vybraném vzorku textů se zaměřením na kontext výskytu tohoto jevu.

Podkladem ke zpracování praktické části této diplomové práce je korpus Španělské královské akademie *El Corpus del Español del Siglo XXI* (CORPES XXI), který zahrnuje texty vytvořené mezi lety 2001 až 2012. Tento korpus tedy slouží jako podklad pro synchronní analýzu jazyka.

Cílem výzkumu bylo v korpusu CORPES XXI vygenerovat všechny výskyty subjuntivu imperfekta zakončené formou *-ra*. Vyhledávání v korpusu bylo rozděleno na dvě části. V prvním vyhledávání byla pozornost zaměřena na slovesa zakončená příponou *-ara*, například slovesa *hablara, cantara, anunciara etc.*, v druhém vyhledávání na slovesa zakončená příponou *-era*, například slovesa *hiciera, sucediera, fuera etc.*

2.1.1 Vyhledávání formy **ara**

V rámci prvního vyhledávání bylo v korpusu CORPES XXI zadání specifikováno tím, že do políčka „*forma*“ byl zadán výraz **ara** a v kolonce „*clase de palabra*“ byl označen slovní druh *verbo*. Sloveso bylo dále specifikováno určením způsobu a času, tedy do políčka „*modo*“ byl zadán způsob *subjuntivo*, v políčku „*tiempo*“ byl označen čas *imperfecto*. A jelikož je tato diplomová práce zaměřená na španělské žurnalistické texty, vyhledávání bylo zúženo určením původu a zdroje textů tím, že do kolonky „*origen*“ bylo zadáno *España* a v kolonce „*soporte*“ bylo označeno *prensa*.

Po takto specifikovaném zadání vygeneroval korpus CORPES XXI 13 889 výskytů v 10 174 dokumentech. Z tohoto počtu výskytů bylo prostudováno 2000 příkladů použití subjuntivu imperfekta, přičemž 1775 příkladů bylo v pořádku, jednalo se tedy o kontexty, které vedly k použití subjuntivu. V 8 případech šlo o chybné generování korpusu, většinou se jednalo o chybný zápis budoucího času - bez označení přízvuku - který korpus vyhodnotil chybně jako subjuntiv imperfekta. Ve 217 případech se jednalo o kontext, který nepodporuje, či dokonce vylučuje použití subjuntivu podle normativních pravidel, proto byly tyto příklady označeny za tzv. „novinářský subjuntiv“.

Z těchto 217 případů tzv. „novinářského subjuntivu“ se nejčastěji jednalo o vedlejší věty adverbiální časové se spojovacím výrazem *después de que*. V těchto větách se jednalo o nenormativní použití subjuntivu, jelikož skutečnost vyjádřená po spojce *después de que* je reálná, již proběhla a nevytváří tak kontext pro použití subjuntivu. Konkrétně šlo o 168 případů (123 a., b.).

(123) a. „*La disputa llegó a su fin el pasado viernes después de que residentes católicos y protestantes en la zona de Glenbryn **acordaran** una serie de medidas de seguridad con el ministro principal y el viceministro principal del Ulster, el unionista David Trimble y el nacionalista Mark Durkan, respectivamente.*“

b. „*La confirmación oficial del atentado se produjo más de doce horas después de que los gobiernos de Bélgica, antigua metrópoli del Congo, y Francia **afirmaran** que Kabila había perdido la vida en un atentado que sufrió en su residencia oficial, el llamado Palacio de Mármol, situado en una colina cerca del centro de Kinshasa.*“

Dále se jednalo o vedlejší věty adverbiální časové se spojovacím výrazem *desde que*, a to v 32 případech (124 a., b.). Stejně jako v předchozích příkladech se spojovacím výrazem *después de que* se jednalo o kontexty, které nevyžadují použití subjuntivu, jelikož děje vyjádřené po spojce *desde que* jsou reálné a již proběhly.

(124) a. „*La vida de José María García ha cambiado desde que el pasado verano **abandonara** la Cadena Cope, su casa de los últimos años, para hacerse cargo de Telefónica Sport y de la dirección de Deportes de Onda Cero. „He perdido en calidad de vida, no tengo tiempo para nada.*“

b. „*La negociación con John Toshack fue la primera opción que trató de culminar el Consejo de Administración realista desde que el pasado 22 de diciembre Perico Alonso **presentara** su dimisión, pero el hecho de que el entrenador británico se hubiera incorporado al Saint-Etienne hace tres meses dificultó la operación.*“

Poměrně častým typem vět byly vedlejší věty adverbiální uvozené spojovacím výrazem *como/como ya*. Ani spojka sama ani kontext nevytváří prostředí pro použití subjuntivu, proto byly tyto věty vyhodnoceny jako další příklad tzv. „novinářského subjuntivu“. Konkrétně se jednalo o 13 výskytů (125 a., b.).

- (125) a. „Como ya explicara N. Elías (1990 a y b; 1993) esto obliga a que cada persona del grupo social tenga que aprender a relacionarse en esferas y niveles de implicación emocional muy distintos dependiendo de cuál sea la función que... Como también señalara N. Elías (1990 a: 93), la sensación de seguridad que el aumento del control del mundo debe producir en los humanos ha debido compensar la pérdida de gratificación emocional que supone, la desmitificación del universo...“
- b. „Como ya señalara E. Inman Fox en su esclarecedor artículo sobre la influencia de la filosofía de Schopenhauer en Baroja, "la novela es un estudio de la incapacidad del protagonista, Andrés Hurtado, para adaptarse a la circunstancia que lo...“

Ve dvou případech šlo o vedlejší věty uvozené spojovacím výrazem *a raíz de que* (126 a., b.). Tyto věty byly také vyhodnoceny jako tzv. „novinářský subjuntiv“, jelikož tento spojovací výraz ani kontext nevyžaduje použití subjuntivu.

- (126) a. „*El presunto incendiario, Carlos B., que tiene 36 años y es vecino de L'Escala, fue detenido a raíz de que unos vecinos **aseguraran** ante los Mossos d'Esquadra que le habían visto alejarse en su vehículo de una zona en la que se iniciaba una columna de humo.*“
- b. „*En los últimos días, y a raíz de que el día 8 el tribunal **ratificara** la orden de arresto contra Pinochet y aunque rebajó el cargo de "autor" a "encubridor", los altos jefes militares han realizado declaraciones para exponer su malestar por el fallo contra su ídolo.*“

V posledních dvou případech se jednalo o vedlejší věty adjektivní (127 a., b.). Ani v těchto větách nebyl důvod pro použití subjuntivu, proto byly i tyto věty označeny jako příklady tzv. „novinářského subjuntivu“.

- (127) a. „*La celebración de la exposición se debió en gran medida al empeño personal del político catalán Víctor Balaguer i Cirera, quien, entre otros muchos cargos, **detentara** en tres ocasiones la jefatura del Ministerio de Ultramar.*“
- b. „*A este asunto dedica Unamuno el primer ensayo de su libro Paisajes (1902), dedicado al «deleitoso paraje de La Flecha», que **cantara** Fray Luis de León, y se lamenta de que tales sitios no sean lugares de peregrinación.*“

Pro přehlednost výsledků přikládám Tabulku č. 1.

Tabulka č.1.: Přehled výsledků analýzy formy *ara*

Forma *ara*	Počet příkladů
Celkem	2000
Gramaticky správně	1775
Chybné generování korpusu	8
Tzv. "novinářský subjuntiv"	217
→ Spojovací výraz <i>después de que</i>	168
→ Spojovací výraz <i>desde que</i>	32
→ Spojovací výraz <i>como/como ya</i>	13
→ Spojovací výraz <i>a raíz de que</i>	2
→ Vedlejší věty adjektivní	2

2.1.2 Vyhledávání formy *era*

V druhém vyhledávání byla pozornost věnována slovesům zakončených příponou –era. V korpusu CORPES XXI se postupovalo stejným způsobem, jako v prvním hledání. Byl označen slovní druh *verbo*, způsob *subjuntivo*, čas *imperfecto*, původ textů *España* a jako zdroj bylo určeno *prensa*. Pouze do políčka „forma“ byl tentokrát zadán výraz *era*.

Po takto upraveném zadání korpus vygeneroval 30 477 výskytů v 18 378 dokumentech. Z tohoto počtu výskytů bylo analyzováno 2000 příkladů, z nichž jsme odečetli 540 případů, ve kterých se jednalo o složený čas „*hubiera hablado*“, tedy o subjuntiv předminulého času (*Pretérito pluscuamperfecto de subjuntivo*), který nebyl předmětem této analýzy. Dále jsme nemohli počítat s 15 případy chybného generování korpusu, jednalo se zejména o výraz *fuera* ve smyslu příslovce. Dalších 1 363 výskytů subjuntivu imperfekta bylo v pořádku, jednalo se o použití subjuntivu dle normativních pravidel. Ve zbylých 82 případech kontext ani spojky samy o sobě nevyžadovaly použití subjuntivu, proto byly tyto věty označeny jako příklady tzv. „novinářského subjuntivu“.

Z těchto 82 případů tzv. „novinářského subjuntivu“ měly největší zastoupení opět vedlejší věty adverbialní časové se spojovacím výrazem *después de que*, konkrétně se jednalo o 56 příkladů (128 a., b.).

(128) a. „*El tráfico ferroviario entre Vigo y Orense quedó restablecido a las dos de la tarde, después de que un desbordamiento de agua **impidiera** la circulación de trenes desde las once de la mañana del lunes. La flota permanece amarrada*

en los puertos gallegos ante el mar muy grueso y de fondo, con olas de cinco metros.“

b. *„Una joven de 30 años, cuya identidad no fue facilitada por decisión de su familia, falleció el pasado viernes día 22 en Vigo de muerte natural, después de que no se **atendiera** la solicitud que presentó en su día para acogerse al testamento vital.*“

V 15 případech tzv. „novinářského subjuntivu“ se opět jednalo o vedlejší věty adverbiální časové, tentokrát však se spojovacím výrazem *desde que* (129 a., b.).

(129) a. *„Ha pasado poco más de una semana desde que se **prometieran** en Tokio 4.500 millones de dólares para la reconstrucción de Afganistán, y la misma existencia del país asiático como entidad política está hoy en duda.*“

b. *„El llamado sector crítico desde que el pasado mes de junio una moción de censura encabezada por Diego Cervantes **depusiera** a Enrique de Amo como coordinador provincial, ha anunciado que se presentará a las elecciones bajo unas siglas diferentes que se darán a conocer entre mitad y finales de noviembre.*“

Ve zbývajících 11 případech nenormativního použití subjuntivu imperfekta se jednalo o vedlejší věty adverbiální uvozené spojovacím výrazem *como/como ya* (130 a., b.).

(130) a. *„Citroën ha empezado el año como líder del mercado español de automóviles de turismo, como ya lo **hiciera** en enero del pasado año, con un registro de 11.988 unidades, cifra que ha supuesto, sin embargo, una caída del 1,58% respecto a 2000.*“

b. *„El autor de Pedro Navaja ultima en Costa Rica un nuevo disco que se titulará Mundo. Le acompañan en la grabación, como ya **sucediera** en Tiempos, los jóvenes músicos del grupo Editus. Además de sus propias composiciones, Blades incluye la versión al castellano de una canción de Gilberto Gil.*“³³

³³ Příklady (123) až (130) převzaty z: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) [en línea]. *Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES)*. <<http://www.rae.es>>

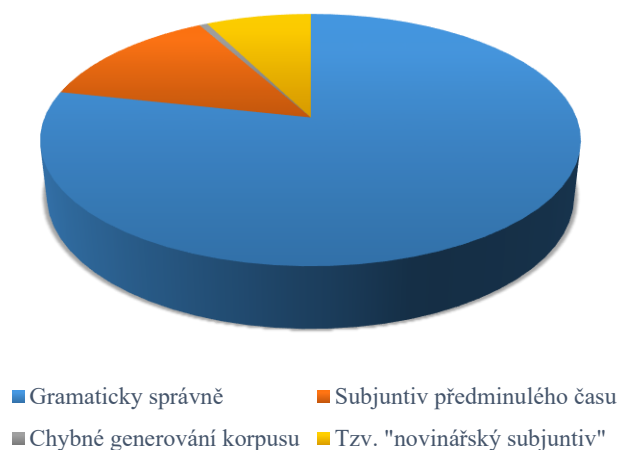
Pro přehlednost výsledků přikládám Tabulku č. 2.

Tabulka č.2.: Přehled výsledků analýzy formy **era**

Forma <i>*era*</i>	Počet příkladů
Celkem	2000
Gramaticky správně	1363
Subjuntiv předminulého času	540
Chybné generování korpusu	15
Tzv. "novinářský subjuntiv"	82
→ Spojovací výraz <i>después de que</i>	56
→ Spojovací výraz <i>desde que</i>	15
→ Spojovací výraz <i>como/como ya</i>	11

Dále přikládám dva grafy, které shrnují výsledky prvního i druhého vyhledávání. Graf č. 1. zahrnuje všechny analyzované příklady. Ze 4 000 studovaných příkladů se v 78% případech jednalo o gramaticky správné věty, v 14% se jednalo o subjuntiv předminulého času, v 7% o nenormativní použití subjuntivu, tedy o tzv. „novinářský subjuntiv“, a ve zbylém 1% šlo o chybné generování korpusu.

Graf č. 1.: Shrnutí všech analyzovaných příkladů (forma **ara + **era**)**

Graf č. 2. představuje poměr jednotlivých typů tzv. „novinářského subjuntivu“. Z celkového počtu 299 příkladů tzv. „novinářského subjuntivu“ se v 75% jednalo o vedlejší věty adverbiální časové se spojovacím výrazem *después de que*, v 16% o vedlejší věty adverbiální časové se spojkou *desde que*, v 7% se jednalo o vedlejší věty adverbiální uvozené spojkou *como/como ya*, a po 1% měly zastoupení vedlejší věty uvozené výrazem *a raíz de que* a vedlejší věty adjektivní.

Graf č. 2.: Poměr jednotlivých typů tzv. „novinářského subjuntivu“

Když shrneme výše uvedené výsledky, můžeme říci, že zcela typickými příklady nenormativního použití subjuntivu imperfekta, tedy typickými příklady tzv. „novinářského subjuntivu“, jsou vedlejší věty adverbialní časové se spojovacími výrazy *después de que* a *desde que*, vedlejší věty adverbialní uvozené spojovacím výrazem *como/como ya*, vedlejší věty uvozené spojovacím výrazem *a raíz de que* a vedlejší věty adjektivní. Jednotlivým spojovacím výrazům, po kterých se nenormativně používá subjuntiv imperfekta, budou věnovány následující kapitoly.

2.2 Spojovací výraz *después de que*

Vedlejší věty adverbialní časové se spojkou *después de que* jsou nejčastějším příkladem tzv. „novinářského subjuntivu“.

Spojovacímu výrazu *después de que* jsem se věnovala již v mé bakalářské práci s názvem *Alterace indikativu/subjuntivu po výrazu después de que*. Cílem výzkumné části mé bakalářské práce bylo zmapovat preference v používání indikativu či subjuntivu po této časové spojce. Výzkum byl realizován na základě textů korpusu *Corpus de Referencia del español Actual (CREA)* Španělské královské akademie. V rámci výzkumu byly analyzovány španělské novinové články z období od roku 1980 do roku 2001. Výsledkem této analýzy byla skutečnost, že v téměř naprosté většině případů se po výrazu *después de que* používá subjuntiv. Konkrétně byl v 96% použit subjuntiv, pouze v 4% následoval po výrazu *después de que* indikativ.

Této časové spojce se věnovala také M. Aurová ve svém článku *Diversidad lingüística: después de que y el modo verbal* vydaném v publikaci M. Valeše, S. Míči

(eds.) *Diversidad lingüística del español* (2013). M. Aurová použila pro analýzu preference v používání indikativu či subjuntivu po spojovacím výrazu *después de que* nejen *Corpus de Referencia del español Actual (CREA)*, ale i *Corpus Diacrónico del Español (CORDE)*, zkoumala tak tento jev také z diachronního hlediska. Výsledkem jejího výzkumu je skutečnost, že od roku 1470 do poloviny 20. století výrazně převažovalo použití indikativu po výrazu *después de que*, mluvíme-li o větách směřovaných do minulosti. Náhlá změna nastala mezi obdobími 1950-1975 a 1976-1985. V letech 1950-1975 se po výrazu *después de que* v 23,69% vyskytoval subjuntiv, v 76,31% indikativ. V následujícím období 1976-1985 se situace zcela obrátila. V 20,85% následoval po výrazu *después de que* indikativ, v 79,15% následoval subjuntiv a převaha subjuntivu v následujících letech stále rostla.

Jen pro zajímavost jsem zkusila zadat výraz *después de que* do vyhledávače korpusu CORPES XXI. Zadání bylo specifikováno pouze tím, že byl určen původ a zdroj textů, a to španělské novinové články. Po takto upraveném zadání korpus vygeneroval 3 746 výskytů hledaného výrazu ve 3 418 dokumentech. Bylo prostudováno 500 příkladů a pouze u dvou z nich se jednalo o použití indikativu po výrazu *después de que*, a to v následujících dvou větách (131 a., b.).

(131) a. „*La sociedad Dogrib inició su transformación después de que los indios **empezaron** visitando el centro aportando pieles a cambio de dinero lo que les concedió un incremento notable de riqueza personal, iniciándose en el consumo del alcohol, y adoptando los rituales de la iglesia católica.*“

b. „*Las autoridades de la agencia espacial estadounidense cancelaron la maniobra después de que el transbordador ya **había sido** cargado con más de 1,9 millones de litros de combustible, y el capitán de la Marina James Wetherbee se **encontraba** en su asiento.*“

Ve všech ostatních případech následoval po výrazu *después de que* subjuntiv (132 a., b.).

(132) a. „*La mujer infectada, de 35 años, identificada por la policía como Stephanie Dailey, ha vuelto ya a su trabajo, dos días después de que un análisis **detectara** la presencia de la bacteria en sus fosas nasales, pero las autoridades sanitarias no esperan que desarrolle la enfermedad mortal del ántrax.*“

b. „*Sin embargo, se esperó hasta última hora de la tarde cuando, después de que los análisis **demonstraran** que no se producía ningún incremento, se decidió dar*

el aviso oficial a los ciudadanos alrededor de las siete de la tarde, después de cinco días sin suministro y por tercera vez en los últimos tres meses.“

Naprostou převahu subjuntivu nad indikativem v souvislosti se spojovacím výrazem *después de que* znázorňuje Graf č. 3.

Graf č. 3.: Poměr subjuntivu a indikativu po spojovacím výrazu *después de que*

Použití indikativu po spojovacím výrazu *después de que* je dnes tedy zcela ojedinělé. Vysvětlením této změny v používání slovesného způsobu může být dle M. Aurové (2013 b.) princip analogie. Stejně jako se spojka *después que* změnila pod vlivem spojky *antes de que* na spojku *después de que*, je možné, že přijala i její slovesný způsob. Spojovací výraz *antes de que* se totiž pojí výlučně se subjuntivem.

2.3 Spojovací výraz *desde que*

Vedlejší věty adverbiální časové se spojkou *desde que* jsou také typickým příkladem tzv. „novinářského subjuntivu“. Na rozdíl od výše popisované spojky *después de que* však není použití subjuntivu po spojce *desde que* tak časté.

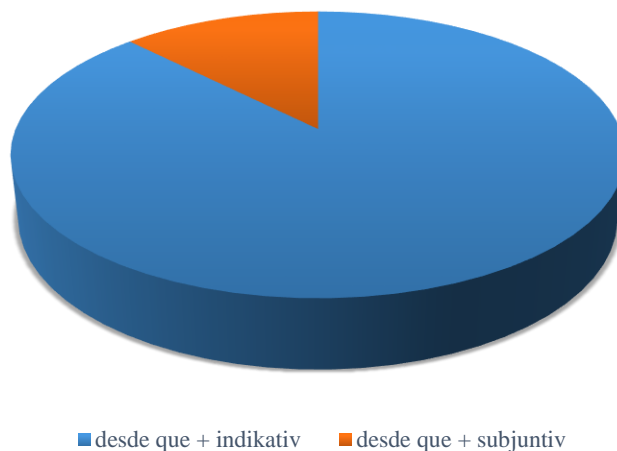
Po zadání spojovacího výrazu *desde que* do korpusu CORPES XXI a specifikování zadání původem a zdrojem textů na španělské novinové články korpus vygeneroval 3 862 výskytů hledaného výrazu v 3 534 dokumentech. Z tohoto počtu výskytů bylo prostudováno 500 příkladů použití spojky *desde que*. V 438 příkladech, tedy v 88% studovaných výskytů, se po této časové spojce objevil indikativ (133 a., b., c.).

- (133) a. *„De hecho, las aproximadamente noventa trabajadoras que habitualmente extraen almeja en los bancos de O Baño, A Barca, Santa Lucía y Nande, dudaban de si continuar con la extracción desde que el viernes **llegaron** las manchas a las costas mugardesas.“*
- b. *„En cuanto al levantamiento de la suspensión que por parte del Tribunal Constitucional pesaba sobre la ecotasa balear desde que **admitió** a trámite, el pasado mes de septiembre, el recurso interpuesto por el Gobierno central contra esta ley autonómica, Matas declaró que «ahora es el Govern el que tiene la pelota en su tejado».“*
- c. *„Israel lo considera «en fuera de juego» y el presidente de Estados Unidos, George W. Bush, ha reclamado en varias ocasiones su ostracismo político, especialmente desde que **pronunció** su discurso sobre Oriente Medio el pasado 24 de junio.“*

Pouze v 12% studovaných výskytů, konkrétně v 62 příkladech, následoval po spojení *desde que* subjuntiv (134 a., b., c.).

- (134) a. *„La negociación con John Toshack fue la primera opción que trató de culminar el Consejo de Administración realista desde que el pasado 22 de diciembre Perico Alonso **presentara** su dimisión, pero el hecho de que el entrenador británico se hubiera incorporado al Saint-Etienne hace tres meses dificultó la operación.“*
- b. *„La vida de José María García ha cambiado desde que el pasado verano **abandonara** la Cadena Cope, su casa de los últimos años, para hacerse cargo de Telefónica Sport y de la dirección de Deportes de Onda Cero.“*
- c. *„En el virreinato de la Nueva España las estaban bien claras desde que el precursor de la arqueología nacionalista mexicana, Carlos de Sigüenza y Góngora, **protagonizara** episodios tan curiosos a finales del siglo XVII como el que menciona Ignacio Bernal (1979: 50).“*

Graf č. 4.: Poměr subjuntivu a indikativu po spojovacím výrazu *desde de que*

Podle mého názoru by používání subjuntivu po spojovacím výrazu *desde que* mohlo být zapříčiněno principem analogie k časové spojce *después de que*.

2.4 Spojovací výraz *como/como ya*

Gramatiky vedlejší věty adverbiální uvozené spojkou *como/como ya* jako typický příklad tzv. „novinářského subjuntivu“ příliš neuvádějí. Při analyzování příkladů subjuntivu imperfekta se však vyskytlo 24 vět tohoto typu. Po zadání výrazu *como ya* do vyhledávače korpusu CORPES XXI a specifikováním zadání označením původu a zdroje textů na španělské novinové články korpus vygeneroval 835 výskytů hledaného výrazu v 780 dokumentech. Opět bylo analyzováno 500 příkladů, z nichž ve 453 případech, tedy v přibližně 91% příkladů, následoval po výrazu *como ya* indikativ (135 a., b., c.).

(135) a. „*En cuanto al otro asunto, como ya **ocurrió** cuando Telefónica pretendió una alianza con la holandesa KPN, con fuerte presencia de capital público, el Gobierno español rechaza ahora una OPA de la eléctrica pública portuguesa EDP sobre Hidrocantábrico, considerada estratégica.*“

b. „*Los resultados obtenidos en sólo un mes de observaciones son sorprendentes, como ya **avanzó** la agencia espacial estadounidense, asegura ahora el científico Jim Bell, de la Universidad de Cornell, porque parecen confirmar sospechas previas de que hay grandes depósitos de agua helada en ciertas partes del planeta.*“

c. „*Por otro lado, Íñigo de Oriol aseguró que el Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA), uno de sus principales accionistas con una participación que ronda*

el 10 por ciento, también ha apoyado la decisión de renunciar a la fusión, como ya planteó en el consejo de administración del pasado 17 de octubre, cuando se anunció el proyecto, al considerar que la empresa vasca no había analizado suficientemente la oferta alternativa de Repsol YPF y Gas Natural.“

Ve zbylých 47 příkladech, tedy v 9% případů, následoval po výrazu *como ya* subjuntiv (136 a., b., c.). Zajímavé je, že z těchto 47 výskytů tzv. „novinářského subjuntivu“ se ve 27 příkladech, tedy více jak v polovině příkladů, jednalo o sloveso *hacer* (137 a., b., c.).

(136) a. *„Otra vez Portugal ha vuelto a ser la "bestia negra" de España, como ya ocurriera en el Mundial de Oporto del año pasado.“*

b. *„El autor de Pedro Navaja ultima en Costa Rica un nuevo disco que se titulará Mundo. Le acompañan en la grabación, como ya sucediera en Tiempos, los jóvenes músicos del grupo Editus.“*

c. *„En el aire estaba una más que "posible" renuncia de todos los ediles socialistas en el Consistorio capitalino, lo que dejaría al PSOE sin grupo, como ya sucediera en la anterior legislatura.“*

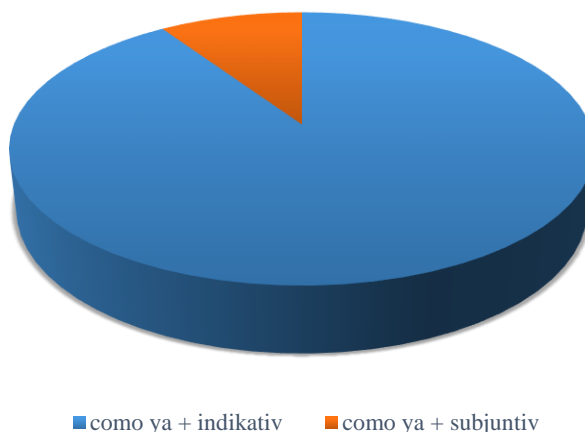
(137) a. *„Al final, Armstrong, como ya hiciera el año pasado en Hautacam, entraba solo en la meta, con 1m 59s sobre Ullrich, segundo, y 2m 09s sobre Beloki, tercero, que no pudo con un último arranque de rabia de Ullrich, que no se resigna a dejar el Tour para otra ocasión.“*

b. *„La dirección de Alberto Zedda es restallante y enérgica, aunque la Orquesta de jóvenes de la Sinfónica de Galicia suena demasiado agresiva y cruda; como ya lo hiciera en aquellas representaciones que se celebraron los días 9 y 11 de junio de 2006, que han servido de base a esta verdadera novedad discográfica. El Coro de la Orquesta resulta cumplidor y no siempre ajustado.“*

c. *„De esta forma, Javier González e Ignacio Azofra, técnicos ayudantes de Mariano de Pablos hasta el momento, se harán cargo de la dirección del equipo como ya hicieran en la tarde de ayer en el entrenamiento.“³⁴*

³⁴ Příklady (131) až (137) převzaty z: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) [en línea]. *Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES)*. <<http://www.rae.es>>

Graf č. 5.: Poměr subjuntivu a indikativu po spojovacím výrazu *como/como ya*

2.5 Spojovací výraz *a raíz de que*

Gramatiky se o vedlejších větách se spojovacím výrazem *a raíz de que* v souvislosti s tzv. „novinářským subjuntivem“ nezmiňují. Při mapování výskytů subjuntivu imperfekta se však naskytly dva příklady nenormativního použití subjuntivu po této spojce.

Výraz *a raíz de que* byl tedy zadán do korpusu CREA Španělské královské akademie. Vyhledávání bylo specifikováno označením původu a zdroje textů na španělské novinové články. Při takto upraveném zadání korpus vygeneroval 51 výskytů hledaného výrazu v 50 dokumentech. Byly prostudovány všechny tyto příklady a výsledkem bylo 41 případů použití subjuntivu po výrazu *a raíz de que* (138 a., b.), z toho 4 příklady subjuntivu ve formě *-se* (139 a., b.).

(138) a. „*Esta investigación se inició a raíz de que el ex director general de la Guardia Civil **denunciara** que el vicepresidente del Gobierno, Narcís Serra, le había encargado en 1991 que elaborase un informe sobre la vida profesional y privada de Conde, cuando se rumoreaba que el entonces presidente de Banesto podía pasar a la política.*“

b. „*La crisis burundesa empezó a raíz de que el pasado día 19 de marzo extremistas hutus **asesinaran** en una emboscada a varias personas, entre ellas tres belgas.*“

(139) a. „*El Teatro Lavapiés, antigua sala de fiestas "El Molino Rojo", fue demolido el pasado verano a raíz de que la Gerencia de Urbanismo **decretase** su estado de ruina inminente y por el riesgo para la seguridad.*“

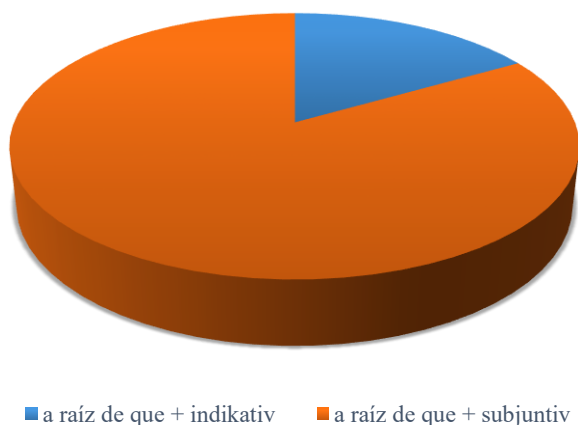
b. „*Luis se ha sentido molesto en las últimas fechas, a raíz de que Radio España **asegurase** tener testigos que vieron al entrenador en el chalé de Mendoza el día después de la derrota madridista en Düsseldorf ante el Borussia Moenchengladbach, por 1-5, en la Copa de la UEFA.*“

Z počtu 51 výskytů výrazu *a raíz de que* se pouze v 10 případech jednalo o použití indikativu (140 a., b.).

(140) a. „*A la vista de que la ofensiva croata en la Krajina comenzó a raíz de que el Congreso norteamericano **decidió** levantar el embargo de armas al Gobierno de Sarajevo y de la firme decisión de Clinton de vetar esa resolución, está claro que Washington desea evitar la entrega masiva de armas a los bosnios-musulmanes.*“

b. „*Estos nombramientos se han producido a raíz de que la nueva dirección de Televisión Española **tomó** posesión después del verano. El relevo coincidió con la dimisión que presentó Joan Sella, que quería volver a hacer reportajes.*“³⁵

Graf č. 6.: Poměr subjuntivu a indikativu po spojovacím výrazu *a raíz de que* (korpus CREA)

³⁵ Příklady (138) až (140) převzaty z: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [en línea]. *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>>

Výraz *a raíz de que* byl zadán také do korpusu CORPES XXI a vyhledávání bylo opět zúženo pouze na španělské novinové články. Korpus vygeneroval 25 výskytů hledaného výrazu v 25 dokumentech. Z tohoto počtu výskytů se v jednom případě jednalo o chybné generování korpusu, ve 4 případech se jednalo o použití indikativu (141 a., b.), ve 20 případech o použití subjuntivu (142 a., b.).

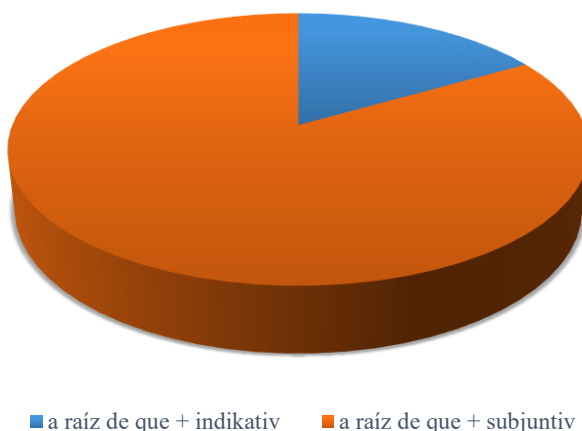
(141) a. „*En este sentido, fuentes de Instituciones Penitenciarias confirmaron ayer que la investigación se abrió a raíz de que a finales de semana pasada, en un control realizado en la citada prisión coruñesa se **descubrieron** "varios centenares" de DVD's y CD's piratas.*“

b. „*Rato hizo este comentario a raíz de que el lunes Zapatero **propuso** que se limitase el gasto público al 40% del PIB, cuando esa política es la que ha venido siguiendo el PP, según Rato.*“

(142) a. „*Las marcas conseguidas por Semenya a los 18 años levantaron el año pasado sospechas sobre su presunta condición de hermafrodita, sobre todo a raíz de que **ganara** el título africano de 800 metros con un registro de 1:56.72 y luego el mundial en Berlín.*“

b. „*Uno de cada tres votantes había respaldado las siglas de su nuevo partido, Foro Asturias, creado en cinco meses a raíz de que Mariano Rajoy le **rechazara** como candidato para las autonómicas poniendo en su lugar a una concejal del Ayuntamiento de Oviedo, Isabel Pérez-Espinosa.*“

Graf č. 7.: Poměr subjuntivu a indikativu po spojovacím výrazu *a raíz de que* (korpus CORPES XXI)

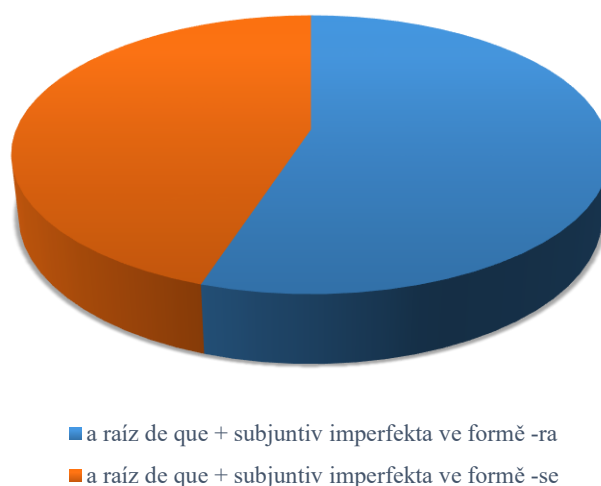

Co je ale zajímavé, že z těchto 20 případů použití subjuntivu po výrazu *a raíz de que* se v 9 případech, tedy téměř v polovině, jednalo o použití subjuntivu ve formě –se (143 a., b.).

(143) a. „*La reacción crítica de estos ediles se produjo a raíz de que Moreno presentase hace un mes su dimisión como portavoz en señal de protesta por su exclusión de las listas municipales.*“

b. „*Las medidas de aislamiento fueron adoptadas a raíz de que el pasado viernes el hospital notificase a la Unidad de Vigilancia Epidemiológica la existencia de cuatro pacientes que habían sido ingresados en la UCI, de los cuales se obtuvieron muestras del microorganismo.*“

Graf č. 8.: Poměr subjuntivu imperfekta ve formě –ra a formě –se po výrazu *a raíz de que*

Zjištění, že v nezanedbatelném počtu výskytů se výraz *a raíz de que* objevuje se subjuntivem imperfekta ve formě –se (*hablase*), vedlo k tomu, aby se ověřilo, zda se i ostatní typické příklady tzv. „novinářského subjuntivu“ neobjevují s touto formou subjuntivu imperfekta. Gramatiky totiž říkají, že použití subjuntivu imperfekta namísto indikativu předminulého nebo minulého času je možné pouze v případě, je-li subjuntiv imperfekta ve formě –ra, která dle *Manual de la Nueva gramática de la lengua española* (2010, s. 457) pochází z latinského indikativu předminulého času *amaveram*, zatímco forma –se pochází z latinského subjuntivu předminulého času *amavissem*. Používání subjuntivu imperfekta ve formě –se namísto indikativu minulého nebo předminulého času je tedy dle gramatik nepřipustné. Této analýze bude věnována následující kapitola.

2.6 Použití subjuntivu imperfekta ve formě –se

Pro ověření, zda se tzv. „novinářský subjuntiv“ nepoužívá také ve formě –se, byl použit opět korpus CORPES XXI, ve kterém bylo zadáno sloveso v subjuntivu imperfekta ve formě- se a původ a zdroj textů byl opět zúžen na španělské novinové texty.

Po takto upraveném hledání korpus vygeneroval 9 938 výskytů hledaných sloves v 6 623 dokumentech. Prostudováno bylo 500 příkladů, z nichž 415 příkladů, tedy 83%, bylo v pořádku, v 54 případech, tedy v 11%, se jednalo o subjuntiv předminulého času a ve zbylých 31 případech, tedy v 6%, se jednalo o tzv. „novinářský subjuntiv“. Jednalo se o vedlejší věty adverbiální časové, konkrétně ve 24 případech se spojovacím výrazem *después de que* (144 a., b., c.), v 7 případech se spojkou *desde que* (145 a., b., c.).

(144) a. *„Una vecina de Alicante, M. T. R. A., denunció ayer en los juzgados al Ayuntamiento, después de que una grúa **retirase** el pasado domingo su vehículo, que se hallaba estacionado en un aparcamiento destinado a discapacitados.“*

b. *„El primer hijo de la Infanta Cristina, Juan Valentín, nació en octubre de 1999, dos años después de que la segunda hija de Don Juan Carlos y Doña Sofía se **casase** con Iñaki Urdangarín en Barcelona, donde tienen fijada su residencia.“*

c. *„La Delegación del Gobierno en Murcia entregó ayer los 26 primeros permisos de trabajo y residencia a los ecuatorianos residentes en la región que se acogieron a la oferta de retorno voluntario, después de que **regresase** el pasado día 7 el primer grupo al que la embajada española en Quito les entregó el visado.“*

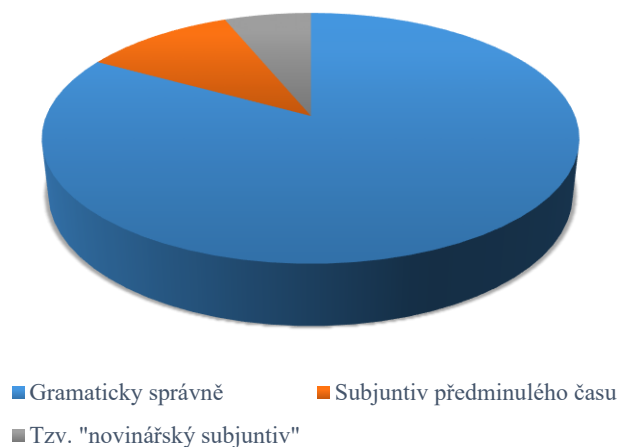
(145) a. *„Con estas dos nuevas reses confirmadas, en Galicia se han detectado 19 vacas locas desde que **apareciese** esta dolencia en la cabaña ganadera.“*

b. *„Ese es el tiempo que ha pasado desde que las industrias de Alcoy **retomasen** su actividad tras la parada vacacional.“*

c. *„Cuando no ha transcurrido ni un año desde que **diese** por cerrada su crisis interna, Greenpeace anunció ayer que ha iniciado el proceso para expulsar al*

histórico dirigente Xavier Pastor, «por su implicación en el envío de un anónimo a medios de comunicación que desprestigiaba a la organización...»³⁶

Graf č. 9.: Shrnutí analyzovaných příkladů subjuntivu ve formě -se

Dle normy je možné použití subjuntivu imperfekta namísto indikativu minulého nebo předminulého času pouze v případě subjuntivu ve formě –ra. Na výše uvedených příkladech však vidíme, že se ve skutečnosti používá i ve formě –se, a to zejména po časových spojkách *después de que* a *desde que*.

³⁶ Příklady (141) až (145) převzaty z: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) [en línea]. *Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES)*. <<http://www.rae.es>>

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat preference v používání tzv. „novinářského subjuntivu“ v současných španělských žurnalistických textech.

V rámci teoretické části byl na základě odborné literatury popsán španělský modální systém s konkrétním zaměřením na subjuntiv, jeho formu a použití jak v samostatných větách, tak ve větách vedlejších. Důležitou kapitolou teoretické části bylo představení tzv. „novinářského subjuntivu“, tedy použití formy subjuntivu imperfekta namísto indikativu předminulého nebo minulého času. Pozornost byla věnována také charakteristice španělských žurnalistických textů, protože jak již název napovídá, tzv. „novinářský subjuntiv“ je typickým znakem publicistického stylu.

Obsahem výzkumné části byla analýza výskytu a formy tzv. „novinářského subjuntivu“ na vybraném vzorku textů se zaměřením na kontext výskytu tohoto jevu. Podkladem ke zpracování praktické části byl *Corpus del Español del Siglo XXI* (CORPES XXI) a okrajově *Corpus de referencia del español actual* (CREA) Španělské královské akademie.

Cílem výzkumu bylo v korpusu CORPES XXI vygenerovat všechny výskyty subjuntivu imperfekta zakončené formou –ra. Vyhledávání bylo rozdělené na dvě části, celkem však bylo analyzováno 4 000 příkladů, z nichž 3 138, tedy 78%, bylo v pořádku, jednalo se tedy o kontexty, které vedly k použití subjuntivu. Dalších 540 případů, tedy 14%, bylo nutné odečíst, jelikož se jednalo o použití subjuntivu předminulého času, který nebyl předmětem této analýzy. V dalších 23 případech, tedy v 1%, šlo o chybné generování korpusu. Většinou se jednalo o chybný zápis budoucího času - bez označení přízvuku - který korpus vyhodnotil chybně jako subjuntiv imperfekta, nebo šlo o výraz *fuera* ve smyslu příslovce. Ve zbylých 299 případech se jednalo o kontext, který nepodporuje, či dokonce vylučuje použití subjuntivu podle normativních pravidel, proto byly tyto příklady označeny za tzv. „novinářský subjuntiv“. Tento počet výskytů tzv. „novinářského subjuntivu“ představoval 7% z celkového počtu analyzovaných příkladů.

Z počtu 299 příkladů tzv. „novinářského subjuntivu“, tedy nenormativního použití subjuntivu, se v 75% jednalo o vedlejší věty adverbiální časové se spojovacím výrazem *después de que* (146 a.), v 16% o vedlejší věty adverbiální časové se spojkou *desde que* (146 b.), v 7% o vedlejší věty adverbiální uvozené spojkou *como/ como ya* (146 c.),

a po 1% měly zastoupení vedlejší věty uvozené výrazem *a raíz de que* (146 d.) a vedlejší věty adjektivní (146 e.).

- (146) a. „*La disputa llegó a su fin el pasado viernes después de que residentes católicos y protestantes en la zona de Glenbryn **acordaran** una serie de medidas de seguridad con el ministro principal y el viceministro principal del Ulster, el unionista David Trimble y el nacionalista Mark Durkan, respectivamente.*“
- b. „*La negociación con John Toshack fue la primera opción que trató de culminar el Consejo de Administración realista desde que el pasado 22 de diciembre Perico Alonso **presentara** su dimisión, pero el hecho de que el entrenador británico se hubiera incorporado al Saint-Etienne hace tres meses dificultó la operación.*“
- c. „*Al final, Armstrong, como ya hiciera el año pasado en Hautacam, entraba solo en la meta, con 1m 59s sobre Ullrich, segundo, y 2m 09s sobre Beloki, tercero, que no pudo con un último arranque de rabia de Ullrich, que no se resigna a dejar el Tour para otra ocasión.*“
- d. „*En los últimos días, y a raíz de que el día 8 el tribunal **ratificara** la orden de arresto contra Pinochet y aunque rebajó el cargo de "autor" a "encubridor", los altos jefes militares han realizado declaraciones para exponer su malestar por el fallo contra su ídolo.*“
- e. „*La celebración de la exposición se debió en gran medida al empeño personal del político catalán Víctor Balaguer i Cirera, quien, entre otros muchos cargos, **detentara** en tres ocasiones la jefatura del Ministerio de Ultramar.*“

Následně byla věnována pozornost jednotlivým příkladům tzv. „novinářského subjuntivu“, tedy jednotlivým spojovacím výrazům, po kterých následoval subjuntiv, aniž by to kontext vyžadoval. Jako nejtypičtější příklad tzv. „novinářského subjuntivu“ lze považovat vedlejší věty adverbialní časové se spojovacím výrazem *después de que*. Po analýze této spojky je možné říci, že se v současné době se spojením s indikativem již téměř nevyskytuje. Další studované spojovací výrazy *desde que* a *como/como ya* se zatím vyskytují převážně s indikativem. Jejich výskyt ve spojení se subjuntivem však není zanedbatelný. Posledním spojovacím výrazem, kterému byla věnována pozornost, byl výraz *a raíz de que*, který se pojí převážně se subjuntivem. Překvapivé bylo spojení tohoto výrazu se subjuntivem imperfekta ve formě –se (147 a.), což vedlo k následnému ověření, zda se i ostatní typické příklady tzv. „novinářského subjuntivu“ neobjevují s touto formou subjuntivu imperfekta. Na základě korpusu CORPES XXI bylo analyzováno 500 výskytů

subjuntivu imperfekta ve formě- se. Z tohoto počtu příkladů se v 54 případech, tedy v 11%, jednalo o nenormativní použití subjuntivu, tedy o tzv. „novinářský subjuntiv“. Jednalo se o vedlejší věty adverbialní časové, konkrétně ve 24 případech se spojovacím výrazem *después de que* (147 b.), v 7 případech se spojkou *desde que* (147 c.). Tímto byla vyvrácena hypotéza o tom, že o tzv. „novinářském subjuntivu“ lze hovořit pouze ve spojitosti se subjuntivem imperfekta ve formě –ra. Jak můžeme vidět na následujících příkladech, nenormativní použití subjuntivu se vyskytuje také ve formě –se, i když je toto použití dle gramatik nepřípustné.

(147) a. *„Las medidas de aislamiento fueron adoptadas a raíz de que el pasado viernes el hospital **notifícase** a la Unidad de Vigilancia Epidemiológica la existencia de cuatro pacientes que habían sido ingresados en la UCI, de los cuales se obtuvieron muestras del microorganismo.“*

b. *„El primer hijo de la Infanta Cristina, Juan Valentín, nació en octubre de 1999, dos años después de que la segunda hija de Don Juan Carlos y Doña Sofía se **casase** con Iñaki Urdangarín en Barcelona, donde tienen fijada su residencia.“*

c. *„Cuando no ha transcurrido ni un año desde que **diese** por cerrada su crisis interna, Greenpeace anunció ayer que ha iniciado el proceso para expulsar al histórico dirigente Xavier Pastor, «por su implicación en el envío de un anónimo a medios de comunicación que desprestigiaba a la organización...“³⁷*

³⁷ Příklady (146) a (147) převzaty z: REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) [en línea]. *Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES)*. <<http://www.rae.es>>

RESUMEN

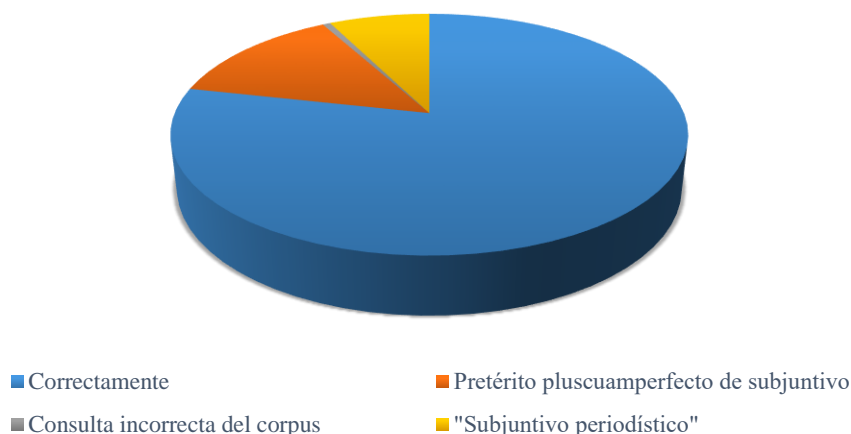
El objetivo de la presente tesina es explorar la preferencia en el uso de "subjuntivo periodístico" en los textos periodísticos españoles contemporáneos.

La parte teórica describe el sistema modal de español centrándose en subjuntivo, en su forma y uso tanto en las oraciones simples como en las oraciones subordinadas sustantivas, adjetivas y adverbiales. La parte principal de la parte teórica consiste en la introducción de "subjuntivo periodístico", es decir, el uso del pretérito imperfecto de subjuntivo en lugar de pretérito pluscuamperfecto de indicativo o pretérito indefinido. Esta forma de subjuntivo es uno de los rasgos típicos de estilo periodístico por lo que la parte teórica está concluida por la característica de los textos periodísticos españoles. La parte teórica está elaborada principalmente en la base de la literatura especializada. La información se obtiene, por ejemplo, a partir de las publicaciones de B. Zavadil (1980), J. Borrego (1986), L. G. Torrego (1998), J. F. Álvarez (1987), E. A. Llorach (2000) y otros.

La parte de investigación de la presente tesina consiste en el análisis de la preferencia en el uso de "subjuntivo periodístico" en una muestra seleccionada de los textos periodísticos españoles. La parte de investigación está establecida sobre la base del corpus de Real Academia Española *El Corpus del Español del Siglo XXI* (CORPES XXI) que incluye los textos creados entre los años 2001 y 2012. El objetivo fundamental de la investigación es encontrar los ejemplos típicos de "subjuntivo periodístico" y determinar el contexto de su ocurrencia. Otro objetivo de este análisis es poner a prueba la hipótesis de que se trata de "subjuntivo periodístico" sólo en el caso de imperfecto de subjuntivo en la forma *hablara*, no en la forma *hablase*.

El objetivo de la investigación fue encontrar todas las ocurrencias del imperfecto de subjuntivo en forma –ra en corpus CORPES XXI. Fueron analizados 4.000 ejemplos de los cuales 3.138, es decir el 78%, estaban correctos, se trataba de los contextos, que requerían uso de subjuntivo. Además fue necesario restar 540 casos, es decir el 14%, ya que se trataba de un uso de pretérito pluscuamperfecto de subjuntivo que no era objeto de este análisis. En 23 casos, es decir en el 1%, se trataba de consulta incorrecta del corpus. En los 299 casos restantes se trataba de los contextos que no admiten el uso de subjuntivo ya que estos ejemplos fueron identificados como los ejemplos de "subjuntivo periodístico". Este número de ocurrencias de "subjuntivo periodístico" representó el 7% del número total de ejemplos analizados.

Gráfico n.º 10.: Resumen de los ejemplos analizados

En los 299 casos de "subjuntivo periodístico" se trataba en el 75% de las oraciones subordinadas adverbiales temporales con la conjunción *después de que* (148 a.), en el 16% de las oraciones subordinadas adverbiales temporales con la conjunción *desde que* (148 b.), en el 7% de las oraciones subordinadas adverbiales con la expresión *como/como ya* (148 c.), en el 1% de las oraciones subordinadas con la expresión *a raíz de que* (148 d.) y en el 1% de las oraciones adjetivas (148 e.).

- (148) a. „La disputa llegó a su fin el pasado viernes después de que residentes católicos y protestantes en la zona de Glenbryn **acordaran** una serie de medidas de seguridad con el ministro principal y el viceministro principal del Ulster, el unionista David Trimble y el nacionalista Mark Durkan, respectivamente.“
- b. „La negociación con John Toshack fue la primera opción que trató de culminar el Consejo de Administración realista desde que el pasado 22 de diciembre Perico Alonso **presentara** su dimisión, pero el hecho de que el entrenador británico se hubiera incorporado al Saint-Etienne hace tres meses dificultó la operación.“
- c. „Al final, Armstrong, como ya **hiciera** el año pasado en Hautacam, entraba solo en la meta, con 1m 59s sobre Ullrich, segundo, y 2m 09s sobre Beloki, tercero, que no pudo con un último arranque de rabia de Ullrich, que no se resigna a dejar el Tour para otra ocasión.“
- d. „En los últimos días, y a raíz de que el día 8 el tribunal **ratificara** la orden de arresto contra Pinochet y aunque rebajó el cargo de "autor" a "encubridor", los altos jefes militares han realizado declaraciones para exponer su malestar por el fallo contra su ídolo.“

e. „La celebración de la exposición se debió en gran medida al empeño personal del político catalán Víctor Balaguer i Cirera, quien, entre otros muchos cargos, *detentara* en tres ocasiones la jefatura del Ministerio de Ultramar.“

Gráfico n.º 11.: Proporción de los tipos de “subjuntivo periodístico”

En la conclusión de la parte de investigación fue desmentida la hipótesis de que se trata de "subjuntivo periodístico" sólo en el caso de imperfecto de subjuntivo en forma *hablara*. En los 500 ejemplos analizados de las ocurrencias del imperfecto de subjuntivo en forma –se se trataba en el 11% de "subjuntivo periodístico". Se trataba de las oraciones subordinadas con la expresión *a raíz de que* (149 a.) y de las oraciones subordinadas adverbiales temporales con la conjunción *después de que* (149 b.) y *desde que* (149 c.).

(149) a. „Las medidas de aislamiento fueron adoptadas a raíz de que el pasado viernes el hospital **notificase** a la Unidad de Vigilancia Epidemiológica la existencia de cuatro pacientes que habían sido ingresados en la UCI, de los cuales se obtuvieron muestras del microorganismo.“

b. „El primer hijo de la Infanta Cristina, Juan Valentín, nació en octubre de 1999, dos años después de que la segunda hija de Don Juan Carlos y Doña Sofía se **casase** con Iñaki Urdangarín en Barcelona, donde tienen fijada su residencia.“

c. „Cuando no ha transcurrido ni un año desde que **diese** por cerrada su crisis interna, Greenpeace anunció ayer que ha iniciado el proceso para expulsar al

histórico dirigente Xavier Pastor, «por su implicación en el envío de un anónimo a medios de comunicación que desprestigiaba a la organización...»³⁸

³⁸ Los ejemplos (148) y (149): REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) [en línea]. *Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES)*. <<http://www.rae.es>>

ZDROJE

ALARCOS LLORACH, E. *Gramática de la lengua española*. Espasa-Calpe. Madrid: 2000.

ALBERTO HERNANDO CUADRADO, L. *El discurso periodístico*. Editorial Verbum, S. L. Madrid: 2000.

AUROVÁ, M. *El uso del subjuntivo/indicativo con el operador de modalidad quizá(s): análisis del corpus*. Écho des études romanes, 9, č. 1, 2013.

BÁEZ SAN JOSÉ, V.; DUBSKÝ, J.; KRÁLOVÁ, J. *Moderní gramatika španělštiny*. Plzeň, 1999.

BORREGO, J. y otros. *El subjuntivo, valores y usos*. Madrid: SGEL, 1986.

DIALNET: MANUEL GONZÁLEZ CALVO, J. *Sobre el modo verbal en español*. AEF 18., 1995.

FERNANDEZ ÁLVAREZ, J. *El subjuntivo*. Madrid: EDELSA, 1987.

GARCÍA SANTOS, J. *Sintaxis del español: nivel de perfeccionamiento*. 1. ed. Madrid: Santillana, 1993.

GÓMEZ TORREGO, L. *Gramática didáctica del español*. Madrid: Ediciones SM, 1998.

HISPANOTECA: FERNÁNDEZ LÓPEZ, J. [on line]. *Pretérito imperfecto de subjuntivo con valor indicativo: Imperfecto de subjuntivo literario*. [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://hispanoteca.eu/gram%C3%A1ticas/gram%C3%A1tica%20espa%C3%B1ola/imperfecto%20subjuntivo%20literario.htm>

KRATOCHVÍLOVÁ, D. *Univerzální koncepce modality a její aplikace na španělský modální systém*. Časopis pro moderní filologii, 96, č. 1, 2014.

LYONS, J. *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1977.

MARÍA RUIZ MARTÍNEZ, A. *Norma y usos en el español de los medios de comunicación social: el caso concreto de la radio española*. XIV Congreso Internacional de ASELE. Burgos: 2003.

PAMIES BERTRÁN, A., VALEŠ, M. *El subjuntivo español y su equivalencia en checo*. 1. ed. Granada Lingvistica, 2015

POYATOS, F. *El persistente deterioro del discurso hablado y escrito en España a través de los medios de comunicación*. Anuario de Estudios Filológicos, ISSN 0210-8178, vol. XXXIII, 2010, 215-237

R.A.E.: *Manual de la Nueva gramática de la lengua española*. Espasa-Calpe. Madrid: 2010.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CORPES XXI) [en línea]. *Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES)*. <<http://www.rae.es>>

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [en línea]. *Corpus de referencia del español actual*. <<http://www.rae.es>>

VALEŠ, M., MÍČA S. (eds.). *Diversidad lingüística del español*. Liberec: Technická univerzita, 2013.

WORDREFERENCE.COM: Language Forums [on line]. *Imperfecto de subjuntivo con valor de pluscuamperfecto de indicativo*, [cit. 2016-07-14]. Dostupné z: <http://forum.wordreference.com/threads/imperfecto-de-subjuntivo-con-valor-de-pluscuamperfecto-de-indicativo.2006813/>

WORDREFERENCE.COM: Language Forums [on line]. *Subjuntivo imperfecto periodístico (cláusulas adverbiales)*, [cit. 2016-07-14]. Dostupné z: <http://forum.wordreference.com/threads/subjuntivo-imperfecto-period%C3%ADstico-cl%C3%A1usulas-adverbiales.2653366/>

ZAVADIL, B. *Kategorie modality ve španělštině*. Praha: Univerzita Karlova, 1980.

ZAVADIL, B., ČERMÁK, P. *Sintaxis del español actual*. Praha: Karolinum, 2010.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka č.1.: Přehled výsledků analýzy formy **ara**

Tabulka č.2.: Přehled výsledků analýzy formy **era**

Graf č. 1.: Shrnutí všech analyzovaných příkladů (forma **ara** + **era**)

Graf č. 2.: Poměr jednotlivých typů tzv. „novinářského subjuntivu“

Graf č. 3.: Poměr subjuntivu a indikativu po spojovacím výrazu *después de que*

Graf č. 4.: Poměr subjuntivu a indikativu po spojovacím výrazu *desde de que*

Graf č. 5.: Poměr subjuntivu a indikativu po spojovacím výrazu *como/como ya*

Graf č. 6.: Poměr subjuntivu a indikativu po spojovacím výrazu *a raíz de que* (korpus CREA)

Graf č. 7.: Poměr subjuntivu a indikativu po spojovacím výrazu *a raíz de que* (korpus CORPES XXI)

Graf č. 8.: Poměr subjuntivu imperfekta ve formě *–ra* a formě *–se* po výrazu *a raíz de que*

Graf č. 9.: Shrnutí analyzovaných příkladů subjuntivu ve formě *–se*

Gráfico n.º 10.: Resumen de los ejemplos analizados

Gráfico n.º 11.: Proporción de los tipos de “subjuntivo periodístico”